Horváth Róbert

A POLITIKA FUNKCIÓJA JULIUS EVOLA ÉLETMŰVÉBEN

CAMELOT

Horváth Róbert

A POLITIKA FUNKCIÓJA JULIUS EVOLA ÉLETMŰVÉBEN

A POLITIKA FUNKCIÓJA JULIUS EVOLA ÉLETMŰVÉBEN

Europa centrali-orientalis
Budapest, MCMXCVIII era vulgaris

„Rólad zengem a dalt ma Theokritos, óh, te varázsló!
Édes vagy s zordon, már ahogy épp akarod.
(. . .)
s mégsem vagy te kevély, játszol a nádsípon is..”

(Eduard Mörike: Theokritos)

Még ha nem is éri el valaki a metafizikai felébredést, egy ezt megelőző lehetőséget megvalósíthat: az „eljövendő Buddha” harcosaként lépve fel, a *mors triumphalis* jegyében álló akciók révén minden utat megtisztíthat „Maitreya” eljöveteléhez. – Ez az, amiben Julius Evola életművét e helyütt összegzem (H. R.).

JULIUS *Evola* (Róma, 1898. május 19. – Róma, 1974. június 11.) hatalmas életműve – amely csak a hosszabb esszék tekintetében háromszáz, újságcikkek tekintetében pedig több mint ezer írást számlál[1] – fő műveinek *A hermetika hagyománya* (1931)[2], *A felébredés doktrínája* (1943 – a buddhista hagyományról, főként annak korai ága, a Theravāda szemlélete alapján, de betekintést adva például a Zen-be és a Mahāyāna más irányzataiba is), *A hatalom yōgája* (1949 – a hindu tantrizmusról, betekintéssel a buddhista tantrizmusba is)[3] és a *Lázadás a modern világ ellen* (1934)[4] című munkái tekinthetőek.[5] Vallásbölcseleti vonalon és a tradicionálisan elfogadott spirituális önmegvalósítás útján e művek az elmúlt évek és évtizedek talán legtöbbet hivatkozott és legtöbbre becsült szellemi alkotásai.

Önéletrajzi könyvében Evola ugyanekkor már ifjúkori művei kapcsán is megjegyzi, hogy azok sem vethetőek el „fiatalkori tévedéseiként".[6] És ha korai dadaista költészete, festészete és művészetfilozófiája kapcsán így van, akkor minden bizonnyal még inkább igaz ez a tradicionális megfogalmazottságú műveit megelőző filozófiai korszaka[7] és politikai munkássága[8] tekintetében.

Életműve kritikai összkiadásának vezetője, Gianfranco de Turris szerint e mind jelentőségében, mind tematikai szempontból hatalmas életmű sokkal inkább különböző „útmutatásokra" és „útirányokra" osztható, mintsem „biográfiai korszakokra". Evolánál nincs megtagadott vagy örökre lezárult korszak: egészen fiatalkorától rendkívüli tudatosság és elhivatottság tanújeleit szolgáltatta, s már huszonhét-huszonkilenc évesen úgy tekintettek rá, mint aki mind logikailag, mind ismeretelméletileg, mind axiológiailag és mind ontológiailag meghaladta a klasszikus német idealizmus filozófiáját[9]. De Turris szerint az Evola által tárgyalt „útirányok" a következők voltak:

*Általános előfeltétel*ként szolgál életműve átfogó ismeretéhez A cinóber-ösvény című már említett – főként tevőlegességeket érintő – szellemi önéletrajza. *Művészeti orientációja, egyszersmind útmutatása* képezi az első csoportot (Absztrakt művészet – versek és teória, 1920; A benső táj ismeretlen nyelve – négy francia nyelvű vers, 1921; Raāga Blanda – összes versek, 1969; Írások az avantgárd művészetről – összes művészetelméleti írás, 1994; Az Abszolút Individuum fenomenológiája című művének bizonyos részei, 1930). *Filozófiai, hyperfilozófiai munkássága* alkotja életművének második csoportját (Tanulmányok a mágikus

idealizmusról – 1925; Az ember és a világ keletkezése – előadás és tanulmány, 1926; A reális idealizmus – cikkek gyűjteménye 1924–28-ból, 1997; Az Abszolút Individuum teóriája és fenomenológiája – két kötetes filozófiai főműve, 1927 és 1930). *A keleti hagyomány* életműve tematikáinak harmadik csoportja (Az ember mint hatalom – A hatalom yōgája című említett mű korai verziója, 1926; A Princípiumnak és Akciójának könyve [korábban Az Út és az Erény könyve] – Tao-tê-ching fordítása és kommentárjai a taoizmushoz, 1923, illetve 1959; A felébredés doktrínája – 1943; A hatalom yōgája – 1949). *A nyugati hagyomány* adja életműve tematikáinak negyedik „irányvonalát" (A hermetika hagyománya – 1931; A Grál misztériuma – 1937; Bevezetés a mágiába, mint az Én tudományába – 1927–29, illetve 1954; bizonyos tekintetben a Lázadás a modern világ ellen – 1934). Az ötödik irányvonalat képezi *a történelem morfológia és a politikai tanítás* (Lázadás a modern világ ellen – 1934; Orientációk – 1950; Emberek és romok – 1953; A fasizmus jobboldali kritikája – 1964; bizonyos tanulmányai tekintetében az Észrevételek: Emberek és problémák című gyűjtemény – 1974; A Torony – cikkek 1930-ból, 1977; Az Állam – 1934–43 közötti cikkek, 1995). Hatodik „útirány" az *egzisztenciális orientációk* (A szexus metafizikája – 1958; Tigrislovaglás – 1961; Pythagóreus aranyversek – bevezető tanulmány a pythagoreizmusról, 1959; A „Munkás" Ernst Jünger gondolkozásában – 1960). Végül a hetedik irányvonal Evola életműve „útmutatásai" és „útirányai" között a tematikusan is kifejezett *spiritualitás* (Az ember és a világ keletkezése – előadás és tanulmány, 1926; A jelenkori spiritualizmus arca és álarca – 1932; Bevezetés a mágiába, mint az Én tudományába – 1927–29, illetve 1954; Az íj és a buzogány – esszék, 1968; Észrevételek: Emberek és problémák – esszék és tanulmányok, 1974).[10]

Mindez nem szükségképpen csak egy „biografizmus" alapjául szolgálhat. Amennyiben a fenti első bekezdésben foglalt műveket az életmű „gerincét" képező munkáknak fogadjuk el, mély benső koherenciát láthatunk meg a hét – többé-kevésbé tartalom szerinti felosztást követő – csoport könyvei között. A legnagyobb tartalmi különbözőségek is inherens egységet mutatnak.

Evola, bár sokan professzornak szólították, nem volt „szobatudós": fiatal korától kezdve a vallási és spirituális tanítások *réalisation spirituelle*-je értelmében kutatta azokat. A fő doktrínák, melyeket megismert és amelyeknek később mesterévé vált, a különféle „kiterjesztési" formáikat és „továbbélési lehetőségeiket" is elnyerhették életében és életművében: különböző területekre való alkalmazások képeiben (ezek de Turris „útirányai").

Evola művészeti kísérletei révén megfelelő jártasságra és képességekre tett szert tudományos nívón kifejtett vallás- és szellembölcseleti könyveinek megírásához; filozófiai iskolázottsága és teljesen egyedülálló, mindvégig háttérben álló metafilozófiai alaplétszemlélete[11] révén pedig elérte, hogy szellemi tradíciókat, vallásokat, szimbólumokat, mítoszokat érintő interpretációi mélyek, „élők", megszólítók és ugyanakkor pontosak legyenek.

Legfontosabb könyvei kifejtésmódjainak módszertanát illetően két alapvető törekvés élt benne: „távolságot tartani az egyetemek és az akadémikusok orientalizmusára jellemző elképzelésekkel kapcsolatban éppúgy, mint a kortárs »spiritualisták« és »okkultisták« tévelygéseivel szemben" – írja korábbi munkái metodológiáját is összegezve *A hatalom yōgája*

(Értekezés a Tantrákról) című művének első fejezetében. Már a dadaizmussal való korai kapcsolata óta alapvetően érdekelte a szellemi tanítások életbeni alkalmazásának kérdéskörre, annak problémája, milyen általános jellemzőket és kondíciókat kell meghaladni, hogy legalábbis lehetőségekkel rendelkezzünk arra, hogy a megismert doktrínák, szemléleti módok, mitikus alakok vagy kozmológiák ne csupán elvont és életben meghazudtolt „üres tudássá" váljanak, hanem a maguk *valóságában* legyenek tapasztalhatóvá vagy megvalósítottá. Egyedül ez a törekvése tette nyitottá a történelem, a politika, a társadalom és az emberi egzisztencia kérdéseinek irányaiba – annak ellenére, hogy mint láttuk, orientációja alapvetően nem ezekre a síkokra irányult. E kérdésben életműve számunkra nem mond ellent annak a nem eléggé hangsúlyozhatóan fontos guénoni elvnek, miszerint *a szellemi és metafizikai igazságok függetlenek az időbeli és emberi-egzisztenciális értelemben vett lehetőségek különféle formációitól*. René Guénon az egyetemes és abszolút igazság örökérvényűségét és az általános értelemben vett „emberi" egzisztenciától való távolságát húzta alá. Hangsúlyozta, hogy amennyiben valóban feltétlen és abszolút igazságról (avagy valóságról) van szó, az a szellemi megvalósítás útját járva nem „szorul", nem „kényszerül" és gyakran viszonyban sem áll azzal, hogy néhány ember, avagy egy társadalom egésze megvalósítja-e azt vagy sem. Evola – hiteles tradicionális tanítások alkalmazásait látva életművében – bármily furcsa is, de „kiterjesztései" ellenére sem mond mást, és végképp nem mond ezzel ellenkezőt. Amit Ő hangsúlyozott: az ember struktúrájának egy átfogóbb és különböző szinteket érintő mozgósítása ugyanezen feltétlen és megingathatatlan érvényű öröklét, igazság és természetfeletti valóság irányában. Életműve pontosan azon feladat megoldásának tekinthető, hogy egy meghódított szellemi valóság – amely akár végül a legtisztább metafizikum is lehet – milyen módokon maradhat fenn; igazsága milyen legmegfelelőbb módokban őrződhet meg még az emberi világ különféle területeire vetülve is. Bármily furcsa tehát, az örökérvényűséget, egyetemességet, feltétlenséget és abszolút lehetőséget (továbbá annak tisztább kifejeződéseit) Evola egyáltalán nem húzta és rángatta le a különféle merőben emberi alkalmazások síkjaira. Egyszerűen a *suum cuique*, a „mindenkinek a magáét" elvét tartotta szem előtt; és ha valaki egy szellemi igazságot főleg materiális aspektusában volt képes megragadni, az nem Evola hibája.

Ezenkívül az „alkalmazások" legnagyobb kihívásai – „erővel töltöttségük" és különféle „érzelmi-mentális fűtöttségük" – is foglalkoztatták Evolát egy adekvát tantrizmus értelmében[12]; az, hogy eme „alkalmazások" közepette is mindig megtalálja és megtartsa a legtisztább, metafizikával, de legalábbis a magas spiritualitással korrespondeáló megközelítést. A sokféle tematikum számára tehát *a szellemi-transzcendenciális-metafizikai igazság feltétlenségének megőrzése volt még egy emberi szint részére is, mintegy minden szint felé szétsugározva azt*. Ez magának ezen aktusnak az oldaláról egyáltalán nem feltétlenül „alászállás" jellegű. Orientációk című műve lapjain a következőket jegyzi meg ezzel kapcsolatosan: „Másrészről ott van az azokra jellemző lét, akikben az egykori végcél immár eszközként jelenik meg, mivel bennük a sokféle mítosz ámító jellegének felismerése után érintetlenül marad az, amit el tudtak érni »maguk számára« az élet és halál határvonalán, túl az esetlegesség világán."

Evola és Guénon koncepciója között tehát minden metodikai különbség dacára határozott egybeesés van. Evola maga idézi Guénon célkitűzéseit: „Amikor egy tradicionális forma a kihalás válságos pillanatába jut, utolsó képviselői szándékosan a kollektív emlékezetre bízhatják. ... Ugyanekkor a tömegek értetlensége elég biztosíték arra nézve, hogy mindaz, ami esoterikus jellegű volt [Guénon „esoterikus" alatt a szó szerinti és nem a ma elterjedt értelmet érti] ne vesszen el, hanem mint a múlt tanúbizonyságának egyik fajtája, fennmaradjon azok számára, akik »más korokban« képesek lesznek megérteni őket."[13] Az „immanens transzcendencia" szempontjából, amely egyik azon legfontosabb jellemzők közül, melyekkel a *tradicionális* vallásokat és eredeti spirituális önmegvalósítási hagyományokat jellemezni lehet, Guénon életműve – e kifejezések használatán túl – inkább a „transzcendens", Evoláé inkább az „immanens" aspektusok hangsúlyozásában állt[14] azon belül, hogy mindkét életmű esszenciálisan e kettő egyidejűségéből indult ki, a „Tradíció" univerzális ideájával összefüggésben. „Az igaz ember, az abszolút személyiség típusának – írja Evola, – *minden* területen ... szellemi értékekkel kell önmagát meghatároznia." „... az ember nemcsak a szemlélődés, de a cselekvés által is képes túllépni egyéni behatároltságán és részesévé válni a természetfölötti valóságnak." Kiindulási pontja a történelem kritikája, a politika és az egzisztencia kérdései kapcsán írt munkáiban így egy mára leginkább elveszett elv, *a tényleges megfelelés, vagy összefüggés elve fizikai és metafizikai, látható és láthatatlan között*. Munkái célja igényt ébreszteni ennek a megfelelésnek az újramegvalósítására, olyan szellemi tettek formájában, amelyek, mint írja „egyénfölötti jegyeket mutatnak és valóságos működéseken és ténykedéseken keresztül fejeződnek ki". „Evidenciának kell éreznünk, hogy e földi életen túl van egy magasabb lét is, mert csak az birtokolhat megtörhetetlen, elpusztíthatatlan erőt, csak az lesz képes az abszolút lendületre, aki így érez". (Orientációk)

Mindennemű akadémizmust ellenző magatartásának oka, hogy szerinte – bármilyen vonatkozásban – szükségképpen torzul mindennemű tudás, ha kutatója nem rendeli életét és szemléletmódjait már előzetesen és általánosan azon elvek alá, amelyeket kutatni szándékozik. Szemében a modern kutatók és gondolkodók többsége csupán „leleményes agytröszt" – munkáik leginkább ezt tükrözik még akkor is, ha olyan témákban mozognak, amilyen a vallásoké vagy az erkölcsé. A puszta illetékességre, szaktudásra vagy bármiféle ilyen esetleges és átmeneti „monopolhelyzetre" való hivatkozás, az ezekkel való ilyetén visszaélés minden témában szükségképpen torzításhoz és erőszakos beavatkozáshoz vezet – torzítva mind az eredeti anyagot, mind a témákban lévő legmagasabb lehetőségeket. Amit az államról ír, érvényes az intellektuális aktivitás minden szintjére: ha valami elméletben a legtökéletesebbnek látszik, ám emberi alapanyaga tökéletlen, bármi is legyen, bármilyen szakterület, filozófia és a többi, végül is a benne található legalacsonyabb rendű tényezők szintjére süllyed. Bármit, amit teoretikusan vagy felismerőleg írunk, „nem intellektuálisan [racionálisan], hanem valóban megélve, a lelki életre és viselkedésre vonatkozó jelentést szem előtt tartva kell végrehajtani" – mondja.

Vasile Lovinescu, egy kellően mély tradicionális szerző írta, „a festészet Kali-Yugája az akadémizmus": börtön-formalizmus, börtön-geometria és börtön-szokások. Szellemte-

lenség, majd e szellemtelenséget pótló üres „tudomány-erkölcsiség", amely – ha túlságosan hangossá válik – végül a *szellem-ellenesség*et is előidézi. Túl a képzőművészeti akadémizmuson, ugyanígy a filozófiának is *Kali-Yugá*ja az akadémizmus. És a vallástörténetnek is. A filozófia és a vallástörténet hivatalos-hivatali „dilettáns professzionalizmusa" ugyanis párban, csaknem kéz a kézben halad a pop-ezoterizmus és vulgár-miszticizmus „dilettáns amatőrizmusával", abban az értelemben, hogy amit csinál, csupán a spiritualitás eredeti formáinak modern paródiáiul szolgáló népszerű szemléletek elleni reakció: szilárd és múlhatatlan bázis nélküli ellentevékenység, olyasmikre alapozva, amik merőben formalista és szokásszerű, múló és változó „tudományos" érvek. Nem lehet legyőzni a közönségességet belterjes ügyeskedésekkel és az „outsider" típusaiként, akik kívül állnak az élő spiritualitás megvalósításának törekvésén – az arra való mély, benső és ugyanakkor átfogó igény nélkül. Az akadémikusok „kapitalista professzionalizmusa" és a népszerű szellemhiedelmek „társadalmi amatőrizmusa" ilyen módon Evola számára egy és ugyanazon rendű valóság két aspektusát képezi; lényegében azzal azonosak, ahogy a történelmi realitás egy bizonyos időszakában az Egyesült Államok és a Szovjetunió „egyazon harapófogó két összezáródó szárát" képezte Európa körül. Ez a történelmi felállás természetesen nem csupán a történelmi pillanat szorításának törvényszerűségein nyugodott, és így egyáltalán nem haladhattuk meg. Nem ismertük fel mélyebb okait és megfeleléseit. Az elmúlt történelmi helyzet alapelvei, a „totalitárius kollektivizmus" és a „liberális kollektivizmus" továbbra is élnek, mégpedig jól láthatóan. Ennek a nehezen meghaladható, több mint kínos gordiuszi csomónak egyik megnyilvánulása éppen az előbb említett üres tudósi professzionalizmus (mindenkire nézve kötelező tudományoskodás és ebből fakadó „igényesség") és a neo-spiritualizmus nem csupán üzleti variánsainak (mindenütt megtalálható nyomasztó igénytelenség, elsősorban szintén a gondolkozás autoritása tekintetében) kettőse. Evola mind e kettőtől függetlenül alakította ki életművének metodikáját. Joggal mondhatjuk, hogy a legnehezebb feladatot teljesítette, mert a népszerű pszeudo-spirituális elméletek arra hivatottak, hogy egy idő után egyetlen gondolkozó embernek se legyen kedve arról beszélni, ami a lehetséges legtöbb az emberi világ számára is: szellemiség (spiritualitás), transzcendencia, esoteria, metafizika. Ezeknek a fogalmaknak természetesen semmiféle negatív jelentésük nincs lejáratásuk szándékától és népi hiedelmekké való lefokozódásuktól eltekintve. Az akadémikus szellemiség szemében mégis sikerült „elévülniük", s ily módon az is nagyban hozzájárul az e fogalmak által képviselt szellemi létmódok eltűnésének baljós látszataihoz. És nem akarunk itt messzire menni, de mintha egy valóságos „ellen-hagyományt" is megkezdtek volna e szellemiség képviselői kialakítani.

A hivatalos entellektüelek cinikus lemondása, harcra, eredeti értékek védelmére képtelen passzivitása, másfelől megszállott specialista szakmai törekvéseik felnagyítása ily módon bevégeznék a sort, ha az Evola által is képviselt – mindkét törekvéstől távol álló – harmadik és eredeti lehetőség nem létezne. Noha 1949-ben – újra a konkrét, nyilvános aktivitás útjára is rálépve – írta a következőket, akár a máról is írhatta volna. És ennél is tragikusabb, hogy az alábbiak bármely, a televízióban manapság eleget mutogatott értelmiségi „vezetőről" is szólhatnának, olyan emberekről, akik ráadásul privilégiumokkal és a

másokra való nyomás- és hatásgyakorlás számtalan lehetőségével rendelkeznek: „fel kell ismerni, hogy bennük megszokássá, sőt bálványozott állapottá vált a lelki válság, igazságuk egy darabokra hullott és ellentmondásokkal teli embertípus igazsága, amely egy értékeitől és jelentéseitől megfosztott világba süllyedve szorongásként, abszurd tragikumként értelmezi a szabadságot, ami egyáltalán nem emeli föl". „A demokratikus fogyasztói társadalom jelszavai dacára általánossá vált az erkölcsi érzéketlenség, a belső irányvesztés: a háború utáni embert tömegesen a jellemtelenség és az igazi méltóság teljes elvesztése, az ideológiai alacsonyrendűség, a legalantasabb érdekelvűség, s a pillanatnak élés jellemzi" – a „szégyen iránti érzék" minden formáját elveszítve, mondja.

A gondolatoknak és meglátásoknak ezek a legalsóbb vonatkozási területei Evola számára nem a legfontosabbak voltak. Amint azt az imént idézett mű, az Orientációk 1971-es előszavában írja, néhány általános gondolat „gyors és időleges összegzését nyújtja". Mégis, az *Imperium* nevű csoport, amelynek az írás készült, két szempontból figyelemre méltó volt számára: egyrészt „mert hangsúlyozták, hogy az egyén szellemi, belső forradalma szükséges előfeltétele [még] a politikai harcnak [is]", másrészt pedig, mert „szellemi és hierarchikus értékekhez kötődve képviseltek jobboldali pozíciót"[15]. „Inkább egy csöndes, a mélyrétegekben zajló forradalomról van szó, amelyet a magunk javára kell fordítani, kialakítva magunkban, eleinte belül, azon rend előfeltételeit, melynek azután kívülről is meg kell mutatkoznia a felfordulás világának formáit és erőit a megfelelő pillanatban villámgyorsan kiszorítva. Az olyan ember „stíl"-jének kell előtérbe kerülnie, aki önmagához és ehhez az eszméhez hűen, lankadatlan erővel tarja pozícióit, visszautasít minden kompromisszumot, s totális elkötelezettsége nemcsak a politikai harcban, hanem a lét minden területén megnyilvánul: a gyárban, a laboratórium-ban, az egyetemen, az utcán, a személyes érzelmek világában." „Van még egy aspektus, ami miatt az új ember ... polgárellenes lesz és élesen elkülönül az előző generációtól, és ez az ellenszenv a retorika és a hamis idealizmus minden formájával, a nagybetűvel írt hangzatos szavakkal szemben, minden olyasmivel szemben, ami csak gesztus, frázis és effektus, ami csak látványos díszlet" – írta ennek az említett csoportnak.[16]

Evola „új embere" – aki könyvei és az ideák világában kétségtelenül létezik, s lehetnek emberek, akiknek számára az ideák elsődlegesebben léteznek a körülmények és az anyag esetleges világaival szemben – így nemcsak a spiritualizmus hamis modern formáitól, hanem tartalmatlan tudományoskodástól is mentes ember. „. . . a polgári világot és az ökonomizmus éráját megelőző, magasabb rendű erőket és ideálokat vall magáénak, ezekre támaszkodva építi ki védelmi vonalait és szilárdítja meg azokat a pozíciókat, ahonnan a megfelelő pillanatban megindulhat az újjáépítési akció."[17]

Már nem szükséges különösebben alátámasztanunk, az utóbbi egyszerre jelképes és konkrét szavak is világosan megmutatják Evola mély, átfogó és autentikus szellemi értését. Ő mindazon valóságok, kozmikus princípiumok és szintek, szellemi állapotok és mitikus személyek benső jelentéseit, belső megfeleléseit és oldalait is birtokolta, amik és akik (Siddhārtha, Paraśurāma, Kalki és mások) a hagyománykutatások különböző formáiban mára szimpla, fogalmi, mesés, absztrakt és már-már unott „elgondolásokként" jelentkeztek.

*

Többé-kevésbé ismert tény Julius Evola és Mircea Eliade barátsága. Eliade néhol keserűségből származó spekulációkkal, néhol pedig teljesen őszintén jegyzi meg: „A könyvek, amelyeket én írok, a mai olvasóközönségnek szólnak, nem a beavatottaknak. Eltérően attól, amit Guénon és követői vélnek, én semmi olyat nem írok, ami különösebben a beavatottaknak szólna."[18] Eliadét, mai kollégáitól eltérően, metódusa többnyire nem vezette a beavatottság jelentőségének aláásására, csak azért, mert a neo-spiritualizmus számos formája ténylegesen a nevetségességig vitte a beavatottságra való nagyképű és alaptalan hivatkozásokat. Magyarul is olvasható Histoire des croyances et des idées religieuses című nagy művében a középkori irodalom kapcsán a következőket írja: „a XII. századtól kezdve a titok elrejtésének művészete a legkülönfélébb körökben jelenik meg. A szerelmeseknek éppúgy, mint a vallási szektáknak, megvan a maguk titkos nyelve, s a kis esoterikus körök tagjai jelekről és jelképekről, színekről és jelszavakról ismerték föl egymást. A titkos nyelvek csakúgy, mint a legendás és rejtélyes alakok, s a csodálatos kalandok elburjánzása, önmagukban is vallásos jellegű jelenségek.... *Számolnunk kell [tehát] a szerzőknek azzal a szándékával is, hogy műveik közvetítésével, mint a* Fedeli d' Amore *tették, bizonyos esoterikus hagyományokat adjanak tovább, avagy az olvasó »felébresztését« célzó üzenettel is, később Dante rögzítette minta szerint.*"[19] Ami Julius Evola politikai műveit illeti, azok célja is megláthető itt.[20]

Evola szoros kapcsolatban állt Arturo Reghinivel, aki fiatal korában indító hatással volt rá, és akit egy autentikus hermetikus beavatási irányzat képviselőjének tartottak, mely egészen a huszadik századig megőrizte folytonosságát. Evola valószínűleg Reghini révén értette meg először a politika lehetséges spirituális szerepét. Reghini – annak ellenére, hogy matematikus és magas fokú szabadkőműves beavatott volt (annak a szabadkőműves irányzatnak a vezetője, amely a Risorgimento baloldali mozgalmával és a modern francia szabadkőműves befolyással szemben állt) – komolyan érdeklődött a politika iránt. Antiklerikális volt és pogány alapokon újjáéleszthető Szent Birodalomban hitt. Evola első politikai munkájának, a Pogány Imperializmusnak ideáit konkrétan Reghininek köszönheti, aki a politikai aktivitásban egyébként egészen odáig elment, hogy valószínűleg neki tulajdonítható az 1915-ös olasz parlament elleni támadás, amely Itália háborúba lépését kikényszerítette, továbbá a *fasces* ősi szimbólumának fasizmus általi használata is. Abban hitt ugyanis, hogy a háború áldás mindazok számára, akik egy átfogó és forradalmi erejű, benső szellemi újjászületésen munkálkodnak. Elémire Zolla, a római amerikai irodalmi tanszék egyetemi tanára így ír Reghiniről: „az úgynevezett Itáliai Iskola (*Scuola Italica*), egy titkos rend képviselője volt, amely azt állította, hogy túlélte a Római Birodalom bukását, hogy II. Frigyes császárral bukkant fel újra, és tizenharmadik-tizennegyedik századi firenzei költők inspirálták, egészen Petrarcáig elmenően. Jelentős az Iskola hatása Vico Legősibb itáliai bölcsesség (*De antiquissima Italorum sapientia*) című műve első könyvére és V. Cuoco regényére, a Platón Itáliában-ra (*Platone in Italia*), amely a legforradalmibb szövegek egyike volt a Risorgimento előtt."[21] Azonban meglehetősen rosszindulatúan, Zolla azt sugallja, hogy ez a hosszú történelmi láncolat nem folytatódott tovább Evola életművében és élet-

művével. Minderre semmiféle bizonyítékot és nyomós érvet nem tud szolgáltatni (Evola és Reghini későbbi összekülönbözése erre nem bizonyíték). Elhallgatja azt a lehetőséget is, hogy egy autentikus irányvonal bizonyos kimagasló képviselői számára az irányvonal jóval korábbi, sokkal mélyebb szellemi gyökerei feltámasztására is lehetőség nyílhat. Figyelembe véve Evola szoros kapcsolatát a „keleti" tradíciók formáival – különösen is a buddhizmussal –, úgy látszik, hogy pontosan ez utóbbiról volt szó nála. Senki nem birtokolta abban a korban a „felébredés" doktrínáit, az „ortodox" buddhista alapelveket úgy, mint Evola, és mindezeket a második világháború kellős közepén szólaltatta meg.[22]

De Turris megjegyzi továbbá, hogy Evola két komplementer munkája, politikai főműve az Emberek és romok, illetve apolitikus „egzisztenciális" útmutatása, a Tigrislovaglás megfeleltethetők a hermetika „nedves", illetve „száraz" útja megnyilatkozásaival.[23] Azt, hogy Evola valóban egy nagyon ősi beavatási láncolat képviselője volt, és hogy politikai munkái és aktivitása ennek is kifejezései voltak, mi azzal támasztottuk alá, hogy felhívtuk a figyelmet, egyformán tudta képviselni mindazt, amit Keleten a „Bal kéz" és a „Jobb kéz útjának" neveztek.[24] (A „Bal kéz útja" természetesen semmilyen összefüggésbe nem hozható a politikai baloldalisággal.)[25] Alapvetően ezen összefüggések megléte és alapja vezette Evolát egyedülálló eredményekre a politika és a politikai ideológia tekintetében. Ilyen eredménynek tekinthető például, hogy A hősiesség arcai című írásában *olyan jobboldaliság körvonalazódik, amely véget vet annak a materialista előítéletnek, hogy a természetfelettiségre való törekvés pusztító volna az állami szolgálat bármely formájára nézve*, továbbá annak is, hogy a jobboldaliság állítólag az emberi tömegek puszta „ágyútöltelékként" való felhasználásával azonos. Mindezek valóban páratlan eredmények politikai tekintetben.[26] Egyetlen további példával élve, mindazok a teóriák, megfontolások és elgondolások, amelyeket Evola a 30-as évek közepétől egészen az 50-es évek végéig Európa, az európai szellemiség és a gyakorlati Európa-forma tekintetében leírt, minden spirituális szempontot tekintetbe vevő „európaizmus" számára a második évezred végén is ugyanúgy a legmagasabb lehetőséget képviselik.

*

Amikor tavaly Evola műveinek magyarországi kiadása hosszas vajúdás után megkezdődött, egyesekben felötlött, hogy valamilyen módon el kellene titkolni a „nagyközönség" elől politikai vagy politikai vonatkozású munkáinak létét. Úgy gondolták, mindezzel védelmeznék azokat a tanításokat, amelyeket Evola elsősorban adott. E tanítások azonban – mint Guénon fentebb említett „nem eléggé hangsúlyozhatóan fontos" elve kapcsán elmondtuk – nem *emberi* védelemre szorulnak. A tradicionális és főként metafizikai doktrínák elsődlegessége és feltétlen igazsága elég küzdelmet kíván az embertől anélkül is, hogy különféle spekulatív elgondolásokra kellene adni a fejünket velük kapcsolatosan. Egy magasabb etika szempontjából szégyenletes lenne olyan általános irányulás kialakítása, amely tetteinek elsősorban az állítólagos fogadtatását nézi, s vállveregetést vagy hallgatólagos beleegyezést vár egy olyan világi értelmiség kulcsfiguráitól, amelyről fentebb már

elég szó esett. Természetesen egy dialógusnak még esetükben sincs akadálya, de az, hogy azt tegyük, amit ők elvárnak, az – éppen a „tagadás(uk) tagadása" értelmében – lehetetlen. Ennek az abnormális és irracionális célnak a felvetői ráadásul mindent tekintetbe vettek, csak éppen Evola *útját* nem. Nem lehet ugyanis vitatkozni azon, hogy Evola életművének politikai aspektusa fontos-e; nagyon is úgy látszik, hogy többféle értelemben meglehetős fontossággal bírt számára, akkor is, ha nem életműve középpontját és tengelyét képezte. Semmi eltitkolni- s szégyellnivalónk nem lehet ez ügyben.

Ezekkel a fenti, sajátos „evoliánus" elképzelésekkel kapcsolatban (amelyekkel egyébként még a puszta politikai érdeklődést sem lehetne egyenértékűnek tekinteni) egy pillanatra vissza kell térnünk Pauwels és Bergier idézett műve eltévelyedéseire. Ők – miután belátták, hogy a történelem felszínén folyó küzdelmek szellemi jelentéssel és jelentőséggel bíró harcok lenyomatai – ugyanis arra a tévkövetkeztetésre jutottak, hogy a küzdő felek mindegyike egyforma és egyenrangú; azt is állítván ezzel, a küzdő felek mindkét oldala *spirituális* jelentéssel bír. Ebből a „mindegy"-ből egyébként az is következik, ne vegyünk részt semmiféle küzdelemben, ami pedig akarva-akaratlan annak az oldalnak a magára hagyását jelenti, amelyben a szellemivé válás előfeltételei megvannak.[27] Azt kell válaszolnunk tehát, hogy vannak kagylók, amelyek üresek – ezek vannak ma többségben – és vannak „héjak", amelyek igenis „magot" rejtenek. S ha Evolánál a politika szerepe – ahogy azt már az eddigiekben is láttuk – az, hogy életműve integrális lényegének egyik „héja" legyen (amelynek révén *nem* evilági esszencia a világban is megjelenhet), akkor ebből az is következik, hogy a „mag" meglátásának szempontjából nagyon is fontos ez a „héj". Még a maga „héj" mibenlétében – mint „valamit" rejtő burok – is fontos. Evola életművében a politika csaknem olyan *vehiculum* szerepét tölti be, mint amilyet a magasabb metafizikai tanítások szempontjából a vallások, vagy egyes vallások betöltöttek. Evidens, hogy ezeknek a *vehiculum*oknak a szerepe és mibenléte fontos. Fel kell ismerni és tudatosítani kell, hogy *politikai és egzisztenciális orientációiban Evola azoknak pontos jellemzőit adta meg, akik szorosabban szellemi tematikájú műveinek tartalmait nemcsak leírásokként kezelhetik, hanem megvalósításukra is képességeket szerezthetnek. Ezeket a jellemzőket megvalósítva lehet szert tenni valamiféle alapfokon a tanítások esszenciája realizációjának képességére*. Ez pedig annak a hitelességnek a szempontjából döntő, hogy bármi, aminek fennmaradása fontos, csakis olyanok által maradhat fenn adekvátan, akik ismerik is. Szinte *önmagukban, sőt önmagukként hordva* – ami az eredeti formában való megőrzés egyetlen biztosítéka.

Csupán egyetlenegy kérdésnek kell nyitva maradnia a politikaiasság tekintetében, ez pedig egyfajta felelősség és önkontroll kérdése, nevezetesen, hogy *Evola életművéhez hűen, szellemi utat szolgál-e meghatározott politikai aktivitásunk?* – Ez viszont nem olyan kérdés, amit valamiféle külsődleges, „extrovertált-infraverzió" értékítéleteivel vagy kriticizmusával lehetne megválaszolni.

Az imént említett hazai kör elgondolásaival szoros összefüggést mutat egyes, magukat tradicionálisnak mondó körök anti-evolaizmusa. Az egyik általános vád: hogyan működhetett együtt Evola olyan emberekkel, amilyenek egyes szélsőjobboldaliak és fasiszták voltak? – Igazán meghallgatták-e azonban magát Evolát?: „Nem állíthatjuk, hogy ezekben

az áramlatokban kellőképpen éles a különbségtétel a lényeges és a járulékos között, hogy az ideákat az emberek adekvát meggyőződése és minősítése kíséri, s megszabadultak azon erők különböző hatásaitól, amelyeket le kell küzdeniük. Az ideológiai megtisztulás folyamata [azonban] a második szakaszban végbemehetett volna". (Orientációk) A korábban már idézett Lovinescu ezzel kapcsolatban azt írja: „a háború a Dualitás Dharmájában áll és a harcosok tömegének nem kell, hogy tudata legyen az Egységről, de még a komplementaritásról sem. Az Egység áttekinthetősége Kṛṣṇának, Jingis-khánnak és a keresztes lovagok rejtőző vezetőinek van fenntartva."[28]

Ami egyébként az Evola ellen indított, főként amerikai és olaszországi lejáratási hadjáratot illeti, ezek a *sic et simpliciter* rasszistázások-fasisztázások nem többek egy végső megsemmisülése előtt álló kultúra tehetségtelen és megtévedt szellemiség-kereséseiből fakadó rosszindulatúskodásoknál. Ez a „kultúra" már csak egy maradvány; kísértet-életét abbéli tudatlanság adja, hogy maradvány voltáról nem tudnak, így viszont nem is lehet más, mint csupán ál-kultúra. Azt álmodja magáról például, hogy politika-feletti, ami távol áll az igazságtól, mivel valójában olyan erők mozgatják, amelyek a legsötétebb értelemben politikusak (még akkor is ha ellenzi a politicitást). Ennek a „kultúrának" a képviselői számára Evola *metapoliteia*ja azért nem más, mint vészterhes „fasizmus" és „rasszizmus", mert máskülönben egy lépcsőfokkal közelebb kerülnének ahhoz, hogy az igazi kultúrát restaurálni kelljen, s a maguk számára megvallani mi a helyzet a jelenlegi kulturális „romhalmazzal". Mindenesetre ha Magyarországon ilyen támadások feléledének, rövid úton igazítanánk őket helyre, megmutatva valódi természetüket és mindennemű inkompetenciájukat.[29] Legalább azonban megkérdezhetnénk a támadóktól: vajon a baloldal mikor volt képes felmutatni olyan írásokat, mint mondjuk Az élethez való jog, s vajon nevezhető-e Eliade- vagy Tucci-féle egyszerű politikai szimpatizálás eredményének, netán szimplán rasszizmusnak egy olyan megnyilvánulás, mint a Légy hű saját természetedhez?[30] Nem a legnyilvánvalóbb rosszindulat és szándékos félrevezetés jele e például, hogy Evola fasizmussal és SS-vel való kapcsolatát kommentár nélkül hangsúlyozzák; nem szólnak arról, hogy alig fogadták el elveit; s vajon mi másból, ha nem direkt félrevezetésből nem vetődik fel az, hogy *megnemesítő és transzformatív szándékokkal fordult eme törekvések felé*?

Evola egy prométheuszi hősiességű korszak kellős közepén írta meg *A felébredés doktrínáját* (*Értekezés a buddhista aszkézisről*) (1943), hogy a legkiválóbbak fizikai és mentális harciassága Siddhārtha *szellemi* hősiességévé lehessen. Politikaiassága védelmében így teljes joggal jegyzi meg: „meg kell állapítanom, hogy ha a vád szemrehányásai ezek, akkor az a megtiszteltetés érne, hogy a vádlottak padján olyan személyiségeket láthatnék magam mellett, mint Arisztotelész, Platón, a »De Monarchia« Dantéja, vagy Metternich és Bismarck."[31]

*

E megjegyzések után nem maradt más hátra, mint hogy éppen ezen a ponton, megkíséreljük összefoglalni a politika szerepét Evola alapvetően spirituális és bölcseleti életművében.

Nyilvánvaló, hogy különböző, többszintű és többféle funkciót is betöltött életében a politika.

Nem állíthatjuk, hogy e szerepek minden esetben közvetlenül esoterikus – metafizikai liberációra irányuló – céljainak rendelődtek volna alá.

Határozottan körvonalazódik azonban az életműben egy központi politikai funkció, amely a legtöbb estben tapasztalható politikussága legkülönfélébb indítékai mögött. Nem vizsgáljuk itt a politika életében betöltött szerepeinek kisebb-nagyobb céljait, hanem erre a központi funkcióra fordítjuk a figyelmünket, mert ez közelebbi megvilágításba helyezi politikájának szorosan esoterikus voltát és egyéb politikai alcéljai kiszabásának láthatatlan alapját is.

Egy szerző „az Abszolút kutatását" hozta kapcsolatba Evolával[32], amely valóban a legközpontibb volt a számára. Különösen fiatalkorában ez volt életének legmeghatározóbb törekvése: elméletileg feltérképezni az összes tudatállapotot, megismerni ezeket egymáshoz való viszonylataikban és kutatva közöttük a lehető legmagasabb rendű állapotot – segítségül véve mindehhez a vallások teológiái, szimbólumok, mítoszok alakjai által jelzetteket és különösen a tiszta metafizikai doktrínákat. „... a misztériumvallások mítoszai lényegükben azoknak a *tudatállapotoknak* az allegóriái, amelyeket az önmegvalósítás ösvényén járó beavatott tapasztal meg – írja egyik legkiválóbb korai tradicionális tanulmányában.[33] – A mitikus hősök tettei és megpróbáltatásai nem kitalált, hanem valódi események; egy benső út sajátos mozzanatai... A megpróbáltatások nem allegorius képek, hanem *tapasztalatok*" – folytatja.

Úgy tűnhet, mintha Evola életében ehhez képest a hangsúly később fokozatosan a különféle tudatállapotok *kifejezéseiként* szolgáló ismeretanyagra helyeződne. Valójában, szerintünk azonban semmi normális ok és komoly bizonyíték nincs azt feltételezni, hogy elveszett volna számára az „Abszolút keresésének" eredeti indítéka. Egész életében leggyakrabban a következő mítoszt (és ennek megfelelőit más mítoszokban, szimbolizmusokban) jegyezte fel, illetve akár más formákban és szavakkal erre hivatkozott – s a Frazer-féle értelmezésektől most egy pillanatra tekintsünk el:

Ván valaki, aki „egy erdőbe" jut. Nem egyszerűen elmenekülni akar az erdő „sötétsége" elől, hanem *végleg kijutni* belőle és úgy gondolja, ehhez a legmegfelelőbb út eljutni az „Erdő Királyához". Sejti, hogy az erdő közepén van lakhelye, s eljut „a fához", ahol a Király él. A fáról az a hír járja, ez „minden erdő fája", különféle „szépségű" vagy „sötétségű" erdők közepén ugyanez a „fa" nő. A valaki ezt még nem teljesen érti, de megtudja, hogy *Nemi*, az „Erdők Királya", egyszerre „papja és uralkodója" az erdőnek. Ő „őrzi" *a* fát, és bár egy „sötét erdő" ura, tökéletesen boldog, szabad és fenséges a fa őrzése révén. A valakiből harcos lesz: már „egyáltalán nem akarja elkerülni az erdőt", elhatározza, „megöli" *Nemi*t, s „az erdő közepén jut ki az erdőből" – a „fa" őrhelyének megszerzése révén. Megérti, hogy az a bizonyos fa valóban „minden erdő fája". Egy pillanatra ekkor meginog, de nem adja fel tervét. Különféle küzdelmek révén odaér, s „szakít egy ágat" a fáról: a harcos ekkor hérosszá lesz. „Betör" a Középpontba, az „erdő közepébe" és legyőzi *Nemi*t. Soha többé nem jut egy „erdőbe" sem, mert úgy jutott ki belőle, hogy „középpontjába" tört,

„egyszerre főpapja és királya" lett, vagyis ezután nem kell az „erdőben", annak „részeként", „sötétségében" élnie. Immár a Középpontban, Középpontként él.

A metafizikum, az Abszolút meghódításáról van szó. Itt lelhető fel szolaritás értelmezésének és királyiság-királyság igenlésének kulcsa is. Evola úgy vélte, a politika-politicitás általa gyakorolt tradicionális formái e *legitim kisajátítás* (*legitim usurpatio*, ahogy De Maistre nevezte)[34] *rítus*ai lehetnek. Egyfajta „bizonyítékai" is abban az értelemben, hogy még a legsötétebb korban sem mondunk le az „erdő" és erőinek teljes körű uralásáról (a szellemi uralom politikai formáiról sem). Semmiről. Evolánál a politika így az abszolút szellemi Középpont elfoglalásának rítusa. A Középpont elfoglaltságának kifejezője. Az elfoglalás fenntartása és megerősítése. Olykor az elfoglalás eszköze, – egy mysterium értelmében – amit meghatározott és magasrendű tradicionális tudás és hősiesség igazol vissza.

Nagyon valószínű, hogy Evola életében és életművében – amely mint mondtuk nem csak elméleti tudáson alapult – mindezek tükrözik vissza azt a funkciót, amit számára a politika központi értelemben betöltött.

És itt, ezen a ponton egyszersmind az is feltárult, miben gyökerezik minden Evolával szembeni ellenérzés. Megrettenés és hitetlenség, összeroppanás a végső szellemi cél világosságától, szigorú egyszerűségétől. Megégés, majd árnyékba vonulás. Azután *alibik* karneváli sokadalmának megtalálása e „végső lépés" megtétele helyett. Leleményesen, végül pedig a diabolikus racionalitás fokára süllyedt intellektussal találva magyarázatokat az ellenvetések „igazságára": mitől nem az a szellemi alapcél, ami.

„Belépni a Középpontba" és ott megmaradni, az „Ént" *in se* erre alapozni – innen származik minden tudás. Ez az „alapállás" és itt kezdődik minden *metafizikai* megvalósítás. Fokozott szabadság a puszta ego korlátaitól, szabadon feladatok és célok, méltó küldetések kijelölése a személy számára, ráción túli törvények kiszabása az alsóbb világok számára, egészen az „utolsó óráig", amely szintén nem „kívülről", egy „másik középpontból" következik be, hanem a „minden önmagam" utáni, mindenen túli Önmagam akkor majd teljesen tiszta, abszolút állapotából. Az ember a Középpontot realizálva mindenekelőtt nem emberként él már tovább. Ami az embert kísérő élményeket illeti, mindezek egészen természetesek: „Mindennap több, tisztább a szépség / . . . / barátaim sora gyérül. / Nem bántanak csak elszökdösnek, / ahogy kanyarog, kúszik a hegyi ösvény, / ahogy mind jobban lángol a homlokom. / Ketten se maradtak immár. // Egy Madonna-arc fürdi magára még / igéim hósziporkás zuhatagját, / de őt is borzongatja már a hegyi szél, / szemében villog a félelem. // Megállok a fehér csúcs végtelenjén. / Mosolygok. Az ég szomorú, tiszta, / Az Istennek sincs társa az ormok felett." – írta Dsida, egy magyar költő, túllépve végül minden, az „embert kísérő" élményen (Ormok felé).

A félreértések elkerülése végett, bár *személyesen* „nagy harcos" is volt, Evola nem csupán azt vitte végbe, amit Guénon a „kṣatriyák lázadásának" nevezett. Guénon *nem* a szellemi-metafizikai megvalósítási út egy bizonyos fokát bírálta kṣatriya lázadásként. Éppen azt értette ez alatt, amikor erről az útról letérve megy végbe egy felkelés – támadva a szellemi tekintély formáit, s elindítva ezzel egy „összeomlási" folyamatot.

Ezt maga Evola is igen kevéssé támogatta. Önmagának mindent előző világi célként azt jelölte meg, hogy az abszolút szellemi-metafizikai megvalósítás legmagasabb lehetőségeinek kimondását mindenek ellenére fenntartsa. Tudni lehet, hogy ez, így – a lehetőség kidomborítása értelmében – megvalósult, s különféle gyakorlati apropókba és szövegösszefüggésekbe ágyazva ott van életművében, súllyal a politikai témákban, amelyeket azonban teljes értelmükben megérteni, az életmű főműveinek ismerete nélkül nem lehet.

Hogy mennyire tisztában volt Evola az említett spirituális-metafizikai megvalósítás nehézségeivel, arra álljon itt példaként egy idézet, amelyben megint csak életműve központi és esoterikus indíttatását írja le [egyes kiemelések tőlünk valók]: „Az emberi létezőnek csak egy része, [Egyiptomban] az úgynevezett *Ba* rendeltetett... öröklétre. Nos, az egyiptomi hieroglifákon ezt a részt pontosan *sas*ként vagy karvalyként ábrázolták . . . Maga a karvalyalak az, amiben – a *Halottaskönyv*ben szereplő rituálé során – a halott *átalakult lelke* rémületet kelt magukban az istenekben is, és kijelentheti ezeket a büszke szavakat: »Hasonlóvá lettem a karvalyhoz, az isteni sashoz és Hōrus az ő szelleméhez való hasonlóság miatt részessé tett engem saját természetében, hogy birtokba vegyem azt, ami a felsőbb világokban megfelel Osirisnek.« Ez az égi örökség pontosan az olymposi elemmel kapcsolatos. Valójában az egyiptomi mítoszban Osiris egy olyan istenalak, aki a szellem »szoláris« és primordiális állapotának felel meg, aki miután megváltozott és megromlott (Osiris megölése és szétszaggatása) Hōrus által *helyreállíttatott*. A halott követi a halhatatlan útját, és Hōrus restauratív, Osirishez visszavezető és Osiris »felébredését« vagy »újjáalakulását« előidéző erejében részesül. [. . .] Prometheus [azonban] . . . nem olyasvalakiként lép fel, aki valóban képes arra, hogy az olymposi tüzet sajátjává tegye, hanem mint aki »titáni« természetét megőrizve, e tüzet birtokolni akarja és [de] azt minden »isteni« jellegétől megfosztani kívánja, hogy pusztán emberi legyen. A legenda említett szövegváltozataiban a leláncolt Prometheus máját büntetésből állandóan egy sas marcangolja. A sast, az olymposi Isten szent állatát magával a titánokat leterítő villámmal lehet összefüggésbe hozni. . . . *Prometheus nem rendelkezik a sas természetével, ami képes volna a legfelsőbb fényt büntetlenül és »olymposi módon« rögzíteni. Ugyanaz az erő, amit magának akart, gyötrelmének és büntetésének forrásává válik.* És ekképpen lesz érthető a titáni emberfelettiség doktrínáját képviselő egyes modern szerzők benső tragédiája – kezdve Nietzschétől és Dosztojevszkijtől".[36]

E sorok is mutatják, Evola világos különbséget tett két homlokegyenest különböző vállalkozás között. Rendelkezett szigorúbban *metafizikai* tisztánlátással is.

A Középpont elfoglalásának rítusaiból Evola számára nem egy értéktelen és az egoizmus fokán álló *szolipszizmus* következett. Egoitás által a szolipszizmus filozófia- és világnézet-feletti spirituális állapota nem tud állandóvá válni; nem tud világnézet-feletti permanens benső átéléssé lenni. *Kṣatriya* fokon sem tud ilyenné válni. Evola szolipszizmusa nem egy „-izmus" fokán valósult meg – mint ilyen, csupán *jelzés* és *szimbólum* lehet arra a tudatállapotok feletti állapotra, amely a Középpont elfoglalásához tartozik. Ezért nem támogatta ennek a kifejezésnek a használatát. Evola szolipszizmusa értékelvű és tekintélyelvű volt, ahol az „értékek" és szellemi „tekintélyek" az „Én" magasabb fokozatait jelentették, melyek célként lettek kitűzve, – egészen a végső, az Abszolút, az egyedüli „Ön-

magam" fokáig elmenve, ahol a szolipszizmus tökéletes, és ahogy az egoizmus fokán nem lehet az; teljesen egoizmus mentes, felette áll nemcsak a szolipszizmus filozófiai (kimondható), hanem immár mágikus és theurgikus vonatkozásainak is.

Méltán, túlzás nélkül jegyezhetők meg Evola életműve egésze kapcsán Vu Cseng-en iniciatikus szimbolizmusokban bővelkedő regényének sorai: „Hatalma lebírta az óceánt, uralkodott kincses tengeren / . . . / Állt égbe nyúló kőszál gyanánt . . . tenger közepén meredeken. / Cinóber partján csodás sziklasor, tetején bűvös csúcsok serege, / Cinóber partján hallatta szavát tarka főnixek páros éneke. / Sziklameredélyei végiben magányos egyszarvú hever, / Csúcsán selyemmadár éneke zeng, sárkányt rejt a mély sziklameder. / . . . / Méltán száz meg száz áramlás gyűlőhelye ez, ég tartóoszlopa, / Korszakok végtelen sora óta áll, föld gyökere, meg nem rendül."[37]

**

Julius Evola – a fentiek értelmében – nemcsak a metafizikai realizáció spirituális alapját és kiindulását képező „Tettet" őrizte meg könyveiben (bizonyos határozott képek formájában), hanem az általános „embertípus" alakjában felhívta a figyelmet egy emberi „részre" vagy „milyenségre" is, amelynek soha nem adatott és soha nem is adathat majd meg, hogy belépve a Lét Középpontjába ott megállapodjék és annak egyetemes és örök voltában kitartson.

Evola számunkra elégszer írt nemcsak a „kollektív sötétségről", hanem a pusztán mámoros, eksztatikus, s lényükben öröklét-nélküli harcosokról is, avagy az ego illuzórius állandóságának és értékeinek *hybris*ében tévelygő „küzdelmes létezőkről" is, akiket egyetemességük és állandóságuk hiányának az okán „villám sújt majd agyon", s a Semmi mélységeibe vettetnek, ahonnan talán fel sem bukkannak már újra.

Evolánál számos jelképben megjelenített *áldozata* is létezik így a Középpont „kisajátításának".

De mindezek nem hátráltathatták abban, hogy az ember magasrendű célját, a „középpont-csere" vagy „metafizikai hódítás" eszményét megőrizze.

Csaknem teljesen megválaszolhatatlan kérdés marad, hogy ez a mindennél magasabb lehetőség hogyan kerülhet egyáltalán bármilyen életműbe is bele, hogyan tükröződhet abból vissza, és hogy ez miért Julius Evoláéban van meg a talán leghatározottabb és legnyomatékosabb módon. Mintha egy Varázsló, egy *divus*, vagy maga Isten helyezte volna oda, hogy önmagával játsszék.

Guénon – aki szintén nemcsak egy író, vagy többé-kevésbé egyszerű szellemi tanító, hanem valóban magasrendű beavatott és személyes *guru* volt – a maga életművében bizonyos értelemben még tovább dekondícionálta a szóban forgó „Tettet". Noha erősen hangsúlyozta, hogy aminek megvalósítását Evola (cselekvés-feletti) „Tett" képében ragadta meg, azt még az isteni létmódokból is „nem-folytonos átmenet" révén lehet elérni, s más sokrétű pontos előfeltételeket is szabott, bizonyos értelemben mégis valóban dekondícionálta a természetfeletti Középpontba való „betörés" és „birtokbavétel" ideáját: abban az

értelemben, hogy még egy „betöréshez" sem kapcsolta. *A Középpont számára valóban minden csak szimbólum*, ráadásul egy szimbólum sok reá utaló szimbólum közül, s így Guénon mesterien kimondta, hogy a metafizikai Középbe „belépni", azt „birtokba venni" (személyfeletti értelemben) vagy „megtartani" – úgymond – bárhogyan lehet: nem csupán „hódítón betörve", de „szelíden sebezve" (ahogy a lélek passzív oldala azt Keresztes Szent Jánosnál átéli) is el lehet érni a nem-természeti megtörés diszkontinuus vonala mentén felfelé megvalósuló metafizikai átmenetet („felfelé" lépve két egymástól gyökeresen különböző állapot közötti „törésvonalban"), s végül – ezen a vonalon – a teljes metafizikai felébredést.

Igen, de hogy ezek a „dekondícionáló" pontosítások a metafizika birodalmában maradva és ne azt elhagyva szolgáljanak a maguk guénoni értelemével, ahhoz Evola „Tette" megkerülhetetlen, bárhogy nevezzük is, s bármilyen szimbólum vagy kép formájába öltöztessük is.

Sokan beszélnek a Hagyományról, anélkül, hogy ezt – és ami mindebből következik – állítanák a középpontba; anélkül, hogy lényeglátással rendelkeznének. Ebből azonban nemcsak Evola-ellenesség, hanem sokkalta súlyosabb tévedések és félrevezetések következnek, hiszen csak a Középpont képezheti a mindenfajta tudás feletti teljes körű fennhatóságot, s ily módon már egyáltalán nem csak a nietzschei vagy dosztojevszkiji bukás az egyetlen – negatív – végkifejlet; az Evola-ellenesség gyakran mindaz ellen is irányul, ami esoterikus, aminek *metafizikailag*, vagyis abszolúte felszabadítónak kellene lenni.

Így talán már tisztán látjuk, minek a *vehiculum*a, minek a „héja", vagy „eszköze" volt Evolánál a politika. Rajta keresztül, amennyire csak képes volt rá, állandóvá tudta tenni a maga számára a *szellemi* vezetés, fennhatóság és fensőbbség státuszát és igényét. Némely rendelkezés, alkalmazás és tudás valóban olyan tökéletes nála, hogy nem származhat másból, mint a legfelsőbb Centrum szellemi státusából és az ahhoz elválaszthatatlanul tartozó metafizikai tudásból.

Újfent elmondjuk, hogy Evola – olykor „embertípusként" deklarálva – meghatározott egy részt, egy minőséget az emberben, amelynek még ha küzd is „szellemi célokért", vagy a Vég dekadens erői ellen, végül mégis a Vég Ura áldozatává kell válnia. E prometheusi rész, objektíve tapasztalva, azonban már magának a Vég Urának önként, erővel és szabadon hozott áldozata is lehet. Úgy, ahogy titánok és istenek dualizmusa – felülmúlva a dualitás dharmáját – az *abszolút egység* végső igazságának vált alárendeltjévé Julius Evolánál.

**

Az írás eddigi komolyságára való tekintettel, nem kerülhető meg, hogy a szigorúbban és tisztábban *metafizikai* lehetőségeket illetően szóljunk.

Evola tanításai között elsődlegesek a *mors triumphalis*, az aktív „diadalmas halál" lehetőségének megragadására és megvalósítására vonatkozó utalások: arra, hogy vannak értékek és eszmények, amelyekért – ha a modern polgári világ értékrendjén túl *valós* nagysággal

és határozottsággal bírnak a számunkra – érdemes harcolni és érdemes meghalni. Ekkor személyünket „felülről érkező befolyások katonaságaként" éljük át, bizonyosság értelmében, a felülről jövő hatás védelmeként és képviseleteként, melynek harcosai ebben a tudatban hagyják el a létezés világait.

Minél szilárdabb és kiterjedtebb a világgal szembeni non-konformizmusunk, még e Sötét Korban is annál inkább számtalan lehetőség kínálkozik majd a „diadalmas halál" megfelelő formáinak megtalálására. Ez egyszersmind minden bennünk lévő alacsonyrendű összetevő megsemmisítése és transzmutációja. E magasrendű és kivételes lehetőség még nem érinti a tiszta metafizikum és az „abszolút halhatatlanság" szintjét – annak úgymond egyetlen *par excellence* előfeltételét képezi; Evola életműve azonban mégtovábbi lehetőségeket is visszatükröz.

Evola és Guénon olyan ideális formában hagyták hátra műveikben a „Tradíció" gondolatát (*Primordiális Hagyomány*, *Metafizikai Hagyomány*, *Integrális Tradíció*), hogy az nemcsak a történelem, a civilizációk, a vallások és a helyi szellemi megvalósítási utak kutatása vonatkozásaiban szolgálhat magasrendű, működőképes és eredményes vezérelvként, hanem egyúttal a szellemiség leghelyesebb és eredeti mibenlétét is képes megvilágításba helyezni. Olyan formában, amely mind a kṣatriya (harcos), mind a brāhmaṇa (papi) szellemiség formáin túlmutat.

A „Tradíció" – ha e kifejezés nem hozzávetőleges, speciális, vagy földrajzi értelemben jelenik meg – náluk végső olvasatban nem egyszerűen magasrendű vagy ősi *tudás* áthagyományozódását jelenti, hanem magát azt a „forrást", ahonnan a különböző tudás-formák átörökítésre kerülnek. Ősi tudás-formáknak, al-hagyományoknak, bár számuk rohamosan csökken, de mindmáig számtalan örököse él szerte a világban. Ezek a tudás-formák azonban egyáltalán nem mindig hordják magukban azt az *egyetemes* – és végül *metafizikai* – „forrást", „forrás-tudatot", amelyből az összes és a voltaképpeni legmagasabb szellemiség következhet.

Evola és Guénon végső „Tradíció" értelmezése – egybegyűjtve munkáikból azt, ami azokban szétszórva, utalások formájában van meg – nemcsak a világban megnyilatkozó Szellem ideáját érinti, hanem azt a voltaképpeni eredeti spiritualitást is, amely anélkül nyilatkozik meg, hogy a megnyilvánulás egy „ürügy" volna a teljes metafizikai felszabadulás, a tökéletesen tiszta metafizika lehetőségének elhagyására. Mind Guénon, mind Evola több tekintetben nem álltak távol a végső, metafizikai felszabadulás (*mokṣa*; *mukti*) megvalósításától; Guénon valószínűleg közelebb állt ahhoz, amit *jivanmuktá*nak, „életben való metafizikai felszabadulásnak" neveznek, Evola pedig – noha életműve emberi törekvéseihez képest ez furcsa lehet – közelebb állt azokhoz, akiket a *videhamukta*, a „halál utáni metafizikai felszabadulást elérő" személyes reprezentánsainak tekinthettek. Noha az, amit civilizációnak hívunk valaha csakis ilyen metafizikai eredetű és metafizikai felszabadulásra irányuló cél körül épült ki, mára a nem soknál is kevesebb életmű ismerhető meg, amikkel kapcsolatban – akár csak megközelítőleges értelemben is, ahogy ezt az imént tettük – egyáltalán felvethető a legvégső lehetőség e két alapformája. A „Metafizikai Tradíció" kifejezés éppen ezért a legfontosabb és – a lényeg tekintetében – a legpontosabb is munkáikra nézve.

A szellemiség hanyatlási folyamata első-végső okának az tekinthető, hogy a szellemiség a tiszta természetfeletti tartományt elhagyja, azzal való kapcsolata meglazul és végül megtörik. Akik nemcsak átfogóan, hanem a lehető legtökéletesebben ismerik meg a két életművet – eljutva odáig, hogy csaknem minden egyes gondolatot és sort folyamatosan értenek bennük –, különösen Guénon, Magyarországon pedig László András életművében felismerhetnek egy mindenképpen finom és nem éles különbségtételt „szellemi" és a „metafizikai" között.

A metafizika – önmagában – már nem szólal meg és semmi sincs már benne semmilyen „kozmológiából" és „utak pluralitásából". Az autentikus tradicionális *spiritualitásban* azonban ez a metafizikai valóság képezi a célt és – mint cél – a megnyilatkozás alapját. A szellemiség hanyatlásának *első* oka, az őseredeti „bukás", vagyis a *legvégső lehetőségek kiiktatódása* ily módon úgyszólván egy hajszálon függ.

Ebben az értelemben le kell szögezni, hogy a hierarchikus világok szellemi Középpontjának birtokbavétele szellemi lépés, ahonnan a metafizikai realizáció mintegy elindul. E tekintetben Guénon életműve néhány jelentős vonatkozásban tisztábban metafizikai Evoláénál.[38] *Guénon életműve tisztábban metafizikai, Evoláé viszont több irányból megközelíthetően metafizikai*, és több kisebb-nagyobb szellemi kérdés tekintetben pontosabb. A rítus – a *par excellence rítus* is, amelyről Evola Lázadás a modern világ ellen című könyvének ötödik fejezetében ír (a Princípium, a Királyság, a Poláris szimbólum és a Birodalmiság fejezetek után) – például a centrális, *szellemi* állapot megerősítése, reintegratív megújítása. Még nem azonos a metafizikai céllal, ahogy az aszkézis és az „út" és a beavatás sem; még nem tiszta és abszolúte felébredett metafizikalitás – amelynek utolsó ismert képviselője úgy tűnik Śrī Ramaṇa Maharṣi volt. Ugyanekkor, ember számára, e rítus nélkül az utóbbi tiszta metafizikalitás egyszerűen lehetetlen ábránd.

Ugyanitt kell még megjegyezni, hogy az említett Guénon-Evola kérdésben nem dönthet sem a logika, sem értékítélet, sem szimpátia; s akik felfogásunkkal látszólag azonos álláspontonon is vannak, azok – mindennemű szilárd, megalapozott és szuverén álláspont nélkül – merő véleményeknek is teret adhatnak. Soha nem értettük és nem is akarjuk megérteni, miért kell egymás rovására választani Guénon és Evola között, akik több tekintetben *komplementer mesterek*nek látszanak. A metafizikalitás *semmilyen vonatkozásban nem ad teret a spiritualitás jelentősége kisebbítésének*, hiszen ez a metafizikai megvalósítás előfeltételeit tenné lehetetlenné. És sajnos ez az, ami az Evolát ért kritikákra kivétel nélkül jellemző. Csak egy magasrendű és fokozott spiritualitás által megvalósított Középpontban, csakis a Középpontból valósulhat meg a metafizikalitás és a tökéletes metafizikai Felébredés is. És nem kell még teljesen tökéletesen felébredettnek lenni ahhoz, hogy ezt elfogadhassuk.

Evola észrevette, hogy Guénon követői számára – és általában Keleten is gyakran – a metafizika egyszerűen olyan absztrakcióvá válik, amely immár nem transzcendencián alapul, nem valaminek a továbbépítése és ilyen értelemben vett igazi meghaladása, hanem sokszor olyan emberek foglalatossága, akik az életet, életüket nem tudták megvalósítani és „hatalomként" élni. Ilyen kondíciókkal valóban abszurd „metafizikáról" beszélni.

Kaczvinszky a mahā-padma-cakrákkal kapcsolatos yōga-tanításokról szólva például megjegyzi azt, hogy elegendő lehet egyetlen „alsóbb csakrában" a helyes szellemi irányulást beszabályozni, hogy ez „magasabb fokokon is hasonlóképpen alakuljon"[39]. Ugyanez az értelme Evola tanításai „ontológiai" vonatkozásainak: „a spirituális megvilágosodás és tudás (*vidyā*) fokozataival összefüggő felemelkedés lépései a természet korlátain túl a létezők hierarchiájában tükröződnek vissza"[40].

Meggyőződésünk ugyanekkor, hogy a vedānta „māyā" koncepciójának felváltása a tantrikus „śakti" transzcendens immanentizmusára önmagában szintén nem elég a deviációk elkerülésére. Szabadon fel kell tudnunk ismerni, ha a „śakti" bizonyos immanens formái nem azonosak a „śakti" legmagasabb formáival: szabadon felismerni, ha a politicitás és a Tradíció „alkalmazásainak" vagy „kiterjesztéseinek" más formái nem állnak szorosan metafizikalitáshoz kapcsolódó szellemiséggel összefüggésben. Mindezeknek azonban alapjaikban, *alanyi* és szabadon felismert voltukkal, teljesen más felvetéseknek kell lenniük, mint bárminemű Evola irányában gyakorolt „bráhmanizáló kriticizmus". Arról van szó, hogy a *metafizikai* igazságok megfogalmazásai csakis folyamatos *ön-vizsgálatból* születhetnek: *nem* mások által leírt *a priori*-kból és külsődleges értékítéletekből. Rabságban lévő Önmagunk korlátainak felismeréséből fakadnak és nem olyasmiből, amit valami vagy valaki szerint úgy érzünk mondani és tennünk kell.

A vedántizmus *advaitavādá*jának szemlélete az említett alkalmazási és kiterjesztési formák tekintetében egyébként így fogalmaz:

„[A Védákat elfogadó nézetek közül] azok, amelyek azt tartják, hogy az írás *előíró* részei (*karmakāṇḍa*) mérvadók [vagyis, akik azt tartják, hogy az írás pusztán *előírás*okból (*vidhi*) áll], alacsonyabb rendű tanok azokhoz képest, amelyek szerint mind az *előíró*, mind pedig a *tényközlő* részek (*arthavāda*) mérvadóak. Ez utóbbin belül azok, akik azt tartják, hogy mindkettő a megszabadulásról szól – hogy a kötelező *előírás*ok és a közvetített ismeretanyag mindegyike közvetlenül szükséges a megszabadulás eléréséhez – alacsonyabb rendűek ahhoz a nézethez képest, amely azt tarja, hogy a két rész különböző végcélra irányul: az *előírás*ok a mennybe juttatnak, a *tényközlő* mondatok pedig a *megszabadulás*hoz.

Végeredményben az írások [itt a Védák; mind metafizikai (»tényközlő«), mind alkalmazásbeli (»előíró«) formáikban] nem mutathatnak rá a *megszabadulás* kulcsára mint valami pozitív módon meghatározhatóra, hiszen a dolog nyitja magának a *nem tudás*nak az eltávolításában rejlik, ami pedig »negatív« lépés. Így tehát a legmagasabb rendű nézet az *apavāda*, vagyis, hogy a [metafizikai] Valóság »se nem ez, se nem az«."[41]

**

Ha fogalmazhatunk így, a Középpont politikája csakis az lehet, hogy Középpont-voltát fenntartsa és továbbépítse. Itt már nincs elvont „valódi Én" vagy „szellemi lényeg", ami távol vagy mélyen az „emberben benne" lenne. Itt mindez már meghódíttatott. Egészen megvalósult, nem az „emberben benne" van, hanem maga a Középpont van. Ennek *igaz*

volta az, ami egy az eddigiektől gyökeresen eltérő módon megnyilváníthatja az embert és átüthet még az emberi manifesztáción is; ez az, ami a személyiség újra és újra felvett „álarcán" átsugárzódik, amely immár „nem mindenáron" van. A Középpontnak a tudatosan megvalósított személyiségtől való elidegeníthetetlensége folytán, látszólag egyszerű cselekedetek is magához a metafizikai realizációhoz tartozhatnak, amelyeket a primordiális alapról gyakorolnak és visznek végbe további tökéletesedés és metafizikai „tisztulás", integrálódás végett, a „nincs más méltó hozzám, csak az, hogy meghaladható vagyok" és az „abszolút abszolúciója" eredeti értelmeiben. Mindez hozza el – mysterium magnumként – a természetfelettit a világba is, abba a világba, amelyben még a legkiválóbbak is távoli ponttá zsugorították a metafizikát. Másfelől nézve: ez az *actus* az, amely a természetfelettit hozza el a természeti világ helyett, mintegy lecserélve azt.

Mint már mondtuk, nem állíthatjuk, hogy Evola minden politikai karakterű rendelkezése alkalmas arra, hogy kapcsolatba hozzuk a tiszta és abszolút természetfelettiséggel; nem állíthatjuk azt sem, hogy a *par excellence szellemi rítus* funkcióját mindenki számára és mindig betölthetnék ezek. Evola politikája, politikai rendelkezései, tradicionális politikai tudása azonban alapvetően *Lucifer verus*, az igaz Fényhozó jegyében valósult meg.[42] Oly módon, hogy politikája transzcendens értelmét a világi értelem felett megőrizte és az egyiktől a másikba való átmenet lehetőségét nem mulasztotta el kidomborítani.

1998. májusában

Horváth Róbert

JEGYZETEK

1 H. T. Hansen: *Julius Evolas politisches Wirken*, in: Julius Evola: Menschen inmitten von Ruinen, Hohenrain-Verlag, Tübingen–Zürich–Paris 1991, 9. o., (Einführung).

2 Kiegészíti ezt még a legnagyobb részt általa írt és szerkesztett *Bevezetés a mágiába, mint az Én tudományába* (1927–1929) című három kötetes munka. Ebben csoportjaival (Ur és Krur) a mágia modernitástól és vulgarizációktól való „spirituális visszahódítását" valósította meg, – megmutatva a mágia magasrendű, tisztán szellemi, metafizikum irányába vezető arculatait.

3 Szorosabban ezt egészíti ki *A szexus metafizikája* (1958) című munkája.

4 Szorosan ezt egészíti ki az európai lovagi és esoterikus hagyományokról írt, *A Grál misztériuma* (1937) című könyve.

5 Szellemi önéletrajzában Evola *Lázadás a modern világ ellen* című munkáját (Kötet Kiadó, Nyíregyháza–Budapest, 1997) nevezi „főművének". Nyilvánvaló, ha életművéből egyetlen egy könyvet kell kiemelni, átfogó volta miatt nekünk is e munkát kell „főművének" tekintenünk. A jelenlegi írás keretei ennél azonban egy fokkal pontosabb meghatározást-bemutatást is lehetővé tesznek.

6 Julius Evola: *Il cammino del cinabro*, Vanni Scheiwiller, Milano 1972[2], 17. o., apud Richard H. Drake: *Julius Evola and the Ideological Origins of the Radical Right in Contemporary Italy*, in: (Peter Merkl ed.:) Political Violence and Terror: Motifs and Motivations, University of California Press, Berkeley 1986, 63. o.

7 Filozófiai művei: *Saggi sull' Idealismo magico* [Tanulmányok a mágikus idealizmusról], Alkaest, Genova 1981[2]; *L 'individuo e il divenire del mondo* [Az individuum és a világ keletkezése], Arktos, Carmagnola 1991[3]; *Teoria dell' Individuo assoluto* [Az Abszolút Individuum teóriája], Edizioni Mediterranee, Roma 1988[4]; *Fenomenologia dell' Individuo assoluto* [Az Abszolút Individuum fenomenológiája], Edizioni Mediterranee, Roma 1985[3]. Halála után összeállított cikkgyűjtemények: *L' Idealismo realistico (1924–1928)* [A reális idealizmus], Pellicani, Roma 1997; *Lettere di Julius Evola a Benedetto Croce (1925–33)* [Julius Evola 1925 és 1933 között Benedetto Crocehoz írt levelei], Fondazione Julius Evola, Roma 1995.

8 Politikai művei: *Imperialismo pagano* [Pogány imperiumizmus], Edizioni di Ar, Padova 1978[3]; *Tre aspetti del problema ebraico* [A zsidó kérdés három aspektusa], Edizioni di Ar, Padova 1994[3]; *Il mito del sangue (Genesi del razzismo)* [A vér mítosza. A rasszizmus eredete], SeaR, Borzano 1995[4]; *Sintesi di dottrina della razza* [A faj szintetikus tana], Edizioni di Ar, Padova 1978[2]; *Indirizzi per una educazione razziale* [Irányelvek egy faji neveléshez], Edizioni di Ar, Padova 1994[3]; *Orientamenti* [Orientációk], Imperium, Roma 1950; *Gli uomini e le rovine* [Emberek és romok], Settimo Sigillo, Roma 1994[6]; *Il fascismo (Saggio di un analisi critica dal punto di Destra)* [A fasizmus. Kritikai analitikus tanulmány jobboldali nézőpontból], Volpe, Roma 1964. Halála után összeállított fontosabb cikkgyűjtemények: *Nazionalismo germanesimo nazismo (Saggi di dottrina politica)* [Nacionalizmus, germánság, nácizmus. Politikai tanulmányok], Fratelli Melita Editori, Genova 1989[3], *Fenomenologia della sovversione (L' antitradizione in scritti politici del 1930–70)* [A felforgatás fenomenológiája. Az antitradíció 1930 és 1970 közötti politikai írások tükrében], SeaR, Borzano 1993; *Monarchia aristocrazia tradizione* [Monarchia, arisztokrácia, hagyomány], SeaR, Borzano 1995; *La tragedia della Guadia di Ferro* [A Vasgárda tragédiája], Fondazione Julius Evola, Roma 1996; *Idee per una Destra* [Eszmények egy jobboldalért], Fondazi-one Julius Evola, Roma 1997.

9 Lásd, (Ismeretlen szerző:) *Julius Evola*, in: J. Evola: A megvalósítás és a halál utáni akciók, Kvintesszencia Kiadó, Debrecen 1997, 69. o.

10 Gianfranco de Turris: *Elogio e difesa di Julius Evola*, Edizioni Mediterranee, Roma 1997, 177–180. o. Hely hiányában elhagytuk az Evola által fordított művek, a kiadók és az Evoláról írt könyvek felsorolását, továbbá csak a „hivatalos" Evola-kiadás által jegyzett műveket soroltuk fel, noha további más kiadásokat vagy gyűjteményeket is jelentőseknek tartunk. Így például: *I saggi di Bilychnis* [Tanulmányok a Bilychnis folyóiratból], Edizioni di Ar, Padova 1970; *Meditazione delle vette* [Meditáció a hegycsúcsokról], Edizioni del Tridente 1974; *Ultimi scritti* [Utolsó írások], Controcorrente, Napoli 1977; *Simboli della tradizione occidentale* [A nyugati hagyomány szimbólumai], Arktos, Carmagnola 1979; *Scritti sulla massoneria* [Írások a szabadkőművességről], Il Settimo Sigillo, Roma 1984; *Oriente e Occidente* [Kelet és Nyugat], La Queste, Milano 1984. (Ahol mást nem jelöltünk, ott az első kiadásokat adtuk meg.)

11 Még úgynevezett „evoliánus" körökben is, sajnálatos módon a lehető legkevésbé figyeltek fel arra, hogy Evola lényegében élete végéig *nem tért el* Az Abszolút Individuum teóriája című műve utolsó fejezetében kifejtett „integrális végkövetkeztetésektől".

12 *A harc és győzelem árja doktrínája* című tanulmányában Evola ezt írja: „a Győzelem istennője az Én diadalmaskodásának kifejeződése ezen erő fölött. Az istennő az extázissal és a szubperszonális romboló formákban rejlő veszélyen túli állapot felé irányuló győzelmi törekvést jelöli: ez a veszély mindig ott leselkedik a dionysosi és a heroikus cselekedet frenetikus pillanata mögött".

13 Evolánál A Grál misztériuma (és a ghibellin birodalmi idea) című műve 2. fejezetében

14 *Mit jelent a tantrizmus a modern nyugati civilizáció számára?* című írásában Evola mindazonáltal felhívja a figyelmet a „nyugati immanentizmus" önkényes és merő filozófiaiságának, létrendbeli nívótlanságának a veszélyeire. (In: *East and West* folyóirat, nr. I/1., 1950, 28–32. o., külön: 31. o.) Ugyanekkor azt is meg kell itt jegyezni, hogy mondvacsinált, gyenge, modern „filozófikus" arculataitól eltekintve maga Guénon is hangsúlyozott *immanentális* eszméket. Az „isteni város", a „héj és a mag", sőt – bizonyos értelemben – a „primordiális ember" is ilyenek voltak.

15 Julius Evola: *Autodifesa*, Fondazione Julius Evola, Roma é.n., 5. o. (Quaderni di testi evoliani, nr. 2).

16 Julius Evola: *Orientációk*, Stella Maris, Budapest 1998, 61–62.,83. oldal.

17 Ibidem, 84. oldal.

18 Mircea Eliade: *Journal III. (1970–1978)*, University of Chicago Press, Chicago 1989, 163. o.

19 Mircea Eliade: *Vallási hiedelmek és eszmék története III.*, Osiris Kiadó, Budapest 1996, 89-90. o.

20 „Mint az egész Arthur-irodalomban – jegyzi meg Eliade –, itt is lehetetlen megállapítanunk, hogy a beavatási próbatételek, amelyeket a lovagoknak ki kellett állniuk, a szó szoros értelemében vett rítusokhoz kapcsolódtak-e vagy sem." (Eliade: *Vallási*, ibid., 92. o.) Majd ugyanott így folytatja: „Ugyanígy hiába hinnénk, hogy a dokumentumok segítségével igazolni vagy cáfolni lehet a Grál »Indiába« vagy máshová Keletre vitelét. Épp úgy, mint Avalon szigete, ahová Arthur visszavonult, vagy a tibeti hagyomány csodálatos Sambala országa, az a Kelet, ahová a Grált vitték, a mitikus földrajz világába tartozik. Ami fontos, az a Grál rejtőzésének szimbolizmusa: azt fejezi ki, hogy egy titkos hagyomány egy adott történelmi pillanattól kezdve hozzáférhetetlenné válik."

21 Elémire Zolla: *The Evolution of Julius Evola's Thought*, in: *Gnosis* magazin, nr. 14., 1990, 18–19. o.

22 Pauwels és Bergier, elhíresült, meglehetősen asszociatív és zagyva könyvükben írják: „Természetesen [végül is] nem a fasizmus és a demokrácia, nem a liberális és autokratista társadalmi koncepciók közti harcról van szó. Ez az exoterizmus csatája. Amelynek van egy ezoterikus oldala.

Az istenek harca, amely a látszólagos események mögött zajlott le...". Louis Pauwels–Jacques Bergier: *Mágusok hajnala*, Móra, Budapest 1989, 211–12. o. (Galaktika Baráti Kör Könyvklub). A harc és győzelem árja doktrínájában Evola ezt azzal pontosítja, hogy olyan valakiről beszél: *„Aki a »kis* szent *háborúban« egy »nagyot« tud megélni"*.

23 Julius Evola: *The Doctrine of Awakening*, Inner Traditions, Rochester 1995, xiii. o., (Preface).

24 Lásd, *Megjegyzések a „jobboldali anarchista" típusához*, in: *Tradíció* évkönyv, Kvintesszencia Kiadó, Debrecen, 1998, 106. o. A „Jobb kéz" és a „Bal kéz" útjának egyaránt való képviselete a következő értelemben kiugró jelentőségű. E megvalósítási út típusok és iskoláik között a maguk korában mindennél nagyobb feszültség volt. Érthető és szellemileg megalapozott feszültség, hiszen saját útjuk és központi metódusuk igazáról mindkét fő irányzat komolyan meggyőződött. A szó szoros értelemben „egyszerre" vagy „egyidőben" közülük valójában csak az egyik nyomvonalon lehetséges haladni, *mégis, lehetséges ezt oly módon is megtenni*, hogy a másik nyomvonalon való haladás lehetősége elvben semmilyen módon nincs kizárva, és ilyen módon birtokolva van az a nem időbeli, primordiális állapot, ahol e két fő megvalósítási irányvonal még egységben van. Noha csak az egyiken haladhatunk, ami itt Evola kapcsán döntő és páratlan, az annak reprezentációja, hogy utunkat a non-manifeszt egység tudatában, „kettős hatalommal" is járhatjuk.

25 Lásd *Sacrum Imperium* „internet"-folyóirat, II. szám, 1998, nyomtatásban 19. o.

26 Evola metapolitikájáról és politikájáról lásd, Philippe Baillet: *Les rapports de Julius Evola avec le fascisme et le national-socialisme*, in: *Politica Hermetica*, nr. 1., 1987, 49–71. o.; Pierre-André Táguieff: *Julius Evola penseur de la décadence (Une „Métaphysique de l'histoire" dans la perspective traditionnelle et l' hyper-critique de la modernité)*, in: ibid., 11–49. o.; H. T. Hansen: *A Short Introduction to Julius Evola*, in: J. Evola: Revolt Against The Modern World, Inner Traditions, Rochester 1995, ix–xxii. o.; Adriano Romualdi: *Julius Evola: l' uomo e l' opera*, Volpe, Roma 1968; Adriano Romualdi: *Una cultura per l' Europa*, Il Settimo Sigillo, Roma 1986, 61–94. o. Szerényebb politikai vonatkozású írások magyar nyelven: Gianfranco de Turris: *Evolianizmus és ultra-jobboldaliság a kortárs Olaszországban*, in: *Pannon Front* folyóirat, nr. 7., 1996, 29. o; Mario Aprile: *Miért pont Evola?*, in: ibid., nr. 15., 1998, 14-15. o.

27 „Semmi sem legitimebb, mint az a tény, hogy egy próféta, megnyilvánult voltában, a táborok egyikében harcoljon. Ami az ő sújthatatlanságának természetét illeti, az csak Isten és az ő titka." Vasile Lovinescu: *Quo modo caecidisti de caelo, Lucifer?*, in: V. Lovinescu: Steaua fără nume, Editura Rosmarin, Bucuresti 1994, 55. o.

28 Vasile Lovinescu: *Quo modo caecidisti de caelo, Lucifer?*, in: V. Lovinescu: Op. cit., ibid.

29 A magyar nyelven eddig megjelent legjobb Evoláról szóló tanulmány tekintetében lásd, Guido G. Stucco: *Julius Evola lázadása a modern világ ellen*, in: *Pannon Front* folyóirat, nr. 12., 1997, 19–21. o. A szerző Evola filozófiai műveinek jelentősége kapcsán nem lát tisztán, e tekintetben lásd, László András: *Kommentár két kommentárhoz (Julius Evola értelmezéséről)*, in: *Őshagyomány* folyóirat, nr. 3., 1991, 18–20. o. Lásd továbbá, Massimo Scaligero: *J. Evola (Dallo Yoga alla Rosacroce*, III. fej.), in: *Harmadik Part* folyóirat, nr. 9., 59–62. o.

30 Lásd, Julius Evola: *Orientációk*, ibid., 39–54. o.

31 Julius Evola: *Autodifesa*, ibid., 10. o.

32 Marcello Veneziani: *La ricerca dell' Assoluto in Julius Evola*, Edizioni Thule, Palermo 1979.

33 Julius Evola: *A megvalósítás útja a Mithrász-misztériumokban*, in: J. Evola: A megvalósítás és a halál utáni akciók, ibid., 19. o.

34 E „legitimitásról" lásd Aldebaran Zoltán írásait: *Meister Eckhart, Lukács és a liberálisok*, in: *Pannon Front* folyóirat, nr. 12., 1997, 22–23. o.; valamint *Tanulmányocska a mi Danténk dicséretére*, in: ibid., nr. 14., 1998, 29–31. o.

35 Lásd például a már idézett *What tantrism means to modern western civilization* című írását, in: *East and West* folyóirat, ibid.

36 Julius Evola: *A sas szimbóluma*, in: *Sacrum Imperium* folyóirat, ibid., 27–28. o.

37 Vű Cseng-en: *Nyugati utazás avagy a majomkirály története I–II*, Európa, Budapest 1980, I. köt, 9. o.

38 Evolánál sérülése, majd Guénon halála után egy határozott metafizikai tisztulás és pontosítás tapasztalható. Lásd, például: *Oriente e Occidente*, La Queste, Milano 1984. Evola, itt hangsúlyozza például a több fokon megvalósuló Középpont létét, amelyek csak a Legfelsőbb Centrum felől nézve vezethetnek *a* Középponthoz, ami a „minden erdők fája" mitologématikus kifejezéssel kapcsolatban áll.

39 Kaczvinszky József: *Kelet világossága III.*, Kötet Kiadó, Nyíregyháza 1995, 121. o. *„Elegendő tehát egyetlen egyénnel, egyetlen csakrarendszerrel foglalkoznunk, hogy megismerjük az egyének összességét"*. (107. o.)

40 Julius Evola: *The Yoga of Power*, Inner Traditions, Rochester, 33. o.

41 H. K. Potter: „Advaita katekizmus", in: Sankara: A Védánta filozófiája, Farkas, Budapest 1996, 175–6. o. Az itt idézetteknek a *politikára* és az *apolitikára* való alkalmazása a következő végeredményre vezet: *nem igaz az, hogy a szellemi politikai erényesség (tudás és cselekvés) metafizikai megszabaduláshoz vezet és nem igaz az sem, hogy a szellemi apolitikusság az, ami az abszolút, metafizikai megszabaduláshoz vezet.*

42 Lucifernek, a „Korona angyalának" vagy „ékkövének" (a „Hajnal csillagának") ez azon arca, amely az Isteni Koronából úgy száll alá, hogy oda, a „bukott" *Lucifer falsus*szal szemben – a mindörökre „sírgödörben lévő" Luciferi arculattal szemben (akit általában „Lucifernek" nevezznek) – vissza is tud emelkedni. Ahogy a Szentírás mondja: vissza az „Isten csillagai fölé", „hasonlatossá lévén a Magasságoshoz".

Készült Julius Evola születésének
100.
évfordulója tiszteletére
kétszáz számozott példányban

.....2...../200

ISBN 963 85 682 1 6

© *Horváth Róbert*

Hungarian edition
© CAMELOT KIADÓ, 1998

Nyomdai előkészítés: KVINTESSZENCIA KIADÓ
Szerkesztette: *Baranyi Tibor Imre*

All rights reserved!
Minden jog fenntartva, beleértve úgy a mű egész,
mint bármely részletének bármilyen reprodukálása jogát.

Postacím: H–1399 Budapest, Pf.: 701/123

epeljük a Föld napját

d ereje

növelési célrendszer keretébe ágyazódik bele, amely rövid időn belül a négyszeresükre növelné a legfejlettebb ipari ágazatok anyag- és energiafelhasználásának hatékonysági mutatóit.

Tanulmányok igazolták, hogy az energia és a nyersanyag felhasználásának változatlan szintje mellett a következő 30-40 évben tízszeresére növelhető a termelés hatékonysága. Az Európai Unió távlati céljai között ez a Faktor-10 szerepel, amelynek végrehajtása során a jövő évszázad derekára a tizedére csökkenne az egy egységre számított termékre jutó anyag- és energiafelhasználás. E cél elérése érdekében nemcsak a fejlettebb technikák hatékonyságának növelésére van szükség, hanem az anyagok újrahasznosításának, újrafeldolgozásának sokszorosára való növelésére is.

Magyarország számára stratégiai fontosságú, hogy a jövő század új gazdasági versenyképességi mutatóiban is egyre inkább felzárkózzon az EU átlagához. A Faktor-4 és Faktor-10 célrendszer nemcsak gazdasági-technológiai, hanem hosszú távú környezetvédelmi célokat is megvalósít. Ez együtt és különkülön is a társadalom szereplőinek elemi érdeke – meghatározó fenntartható fejlődési stratégiai eszköz.

Nem véletlen tehát, hogy a legfejlettebb országok a környezet védelmét nemcsak önmagáért, a környezet hosszú távú megőrzése érdekében tartják fontosnak, hanem azért is, mert az anyag- és energiafelhasználás hatékonyságának emelése a versenyképesség növeléséhez vezet. Az sem véletlen, hogy az egyik vezető iparág, az autóipar az ezredfordulót követően olyan technológiai váltást tűzött ki célul, amely során a gépkocsik negyedannyi üzemanyagot használnak majd fel, mint XX. századi társaik.

A környezetért vállalt közös felelősség jegyében új típusú társadalmi feladatmegosztásra van szükség. Így részben elkülönülnek egymástól az állam, a gazdaság és a polgárok lehetőségei, illetve a velük szemben felállított követelmények. Az eddigi gyakorlat szerint nagy fontosságú a környezetpolitika bizonyos mértékű decentralizálása, az állami (központi) és a helyi (önkormányzati) döntési körök, hatáskörök, pénzeszközök stb. elkülönítése, az önkormányzatok környezetvédelmi szerepének erősítése. Ez az az irány, amelyet tartanunk kell, hogy jövő ilyenkor felmutathassuk: tettünk még egy lépést a fenntartható fejlődés felé, hogy harminc év múlva ezen a napon unokáink elmondhassák: megóvtuk számukra otthonunkat, a Földet.

DR. PEPÓ PÁL
KÖRNYEZETVÉDELMI MINISZTER

Szellem és politika

Gondolatgazdag, bölcseleti színvonalú politikai tanulmány került a kezünkbe 1999 elején. Címe: A politika funkciója Julius Evola életművében. Szerzője: Horváth Róbert. Vékonyka, egyetlen esszét tartalmazó kiadvány, szép kivitelben (Camelot Kiadó, Budapest, 1998). Két éve jelent meg magyarul Evola (1898–1974) Lázadás a modern világ ellen című műve, amely felér Spengler főművével, A Nyugat alkonyával, Toynbee többkötetes civilizációtörténetével, Huizinga műveinek jelentőségével, avagy Guénon munkájával (A modern világ válsága).

A könyv eddig mégsem került arra a legkiválóbb műveket megillető helyre, amelyek az emberiség történelme civilizációs-kulturális formáinak tanulságait – dolgunkat könnyítve – összefoglalják. Ennek oka az általános közöny mellett három dologban kereshető. Egyrészt nem vagyunk bőségében ma az értelmi képességeknek. Általában nem vagyunk hajlandók rá, hogy *Evola* gondolatmenetét végigkövessük, és pontosan értelmezzük, amit ír. Másrészt – politikai kapcsolatai miatt – Evola tabu az úgynevezett vezető értelmiség számára. Harmadrészt pedig, a mai jobboldali értelmiség talán túlságosan zárt körökben mozog, s nem hajlandó figyelembe venni Evola őt érintő építő kritikáit. Nem akar, vagy nem tud mit kezdeni Evola vallásbölcseletével és spiritualitásával – annak ellenére sem, hogy Evola gyakorlatilag a szellemiség minden modern és baloldali formája ellen küzdött.

Az említett szerző tanulmányában nem apellál sem Evola tabu mivoltára, sem a „langyos nemzeti jobboldal" általi mellőzöttségére, amivel az ellenkező oldalon hírnevet szerezhetett volna magának. Ehelyett önálló gondolkozással megy a maga útján. Átfogóan és pontosan bemutatja Evola életművét, megpróbálja meghatározni munkáinak módszerét, utána pedig e metódus alapját megtalálni. Esszéjének körülbelül a fele részében a – szerző szerint: beavatottságon alapuló – evolai módszernek a politikával való kapcsolatát vizsgálja.

Lényegében azt állítja, hogy miként a vallásoknak is vannak mélyebb, ezoterikus jelentésrétegei, ugyanígy Evola radikális politikaiságának ezoterikus értelme is van. (A későbbiekben ezt hat oldalon részletezi, olyan szimbólumokkal, mint Középpont, a Középpont elfoglalása, az Abszolút kutatása, a harcos feláldozása stb., továbbá olyan fogalmakkal, mint spiritualitás, metafizika, tradíció.

Nem tagadható, hogy ez a „politikai ezoterizmus" igen kevés embert érinthet és érinthetett. Létének lehetőségét azonban valóban nem lehet kizárni. Különösen azért, mert a szerző egészen elkülöníti a modern ezoterizmus – ahogy mondja: popezoterizmus vagy vulgármiszticizmus – formáitól, valóban új gondolattal gazdagítja a politikai bölcseletet. Noha nem foglalkozik történeti kérdésekkel, mindezen törekvés vagy lehetőség nagyban megmagyarázhatná olyan szellemi emberek politika iránti fokozott érdeklődését, amilyen *Platón, Tommaso Campanella* vagy *Dante* volt.

Evola – aki nagy kaliberű vallásbölcseleti művek, hermetikáról, buddhizmusról, tantrizmusról szóló könyvek szerzője – álláspontja a következő: a teológiai fogalmak, a mítoszok szereplői tudatállapotok, létminőségek szimbólumai. Így a szerző szerint: „politikai és egzisztenciális orientációiban Evola azoknak a pontos jellemzőit adja meg, akik szorosabban szellemi tematikájú műveinek tartalmait nemcsak leírásokként kezelhetik, hanem megvalósításukra is képességeket szerezhetnek. Ezeket a (politikai – Evolánál tradicionális jobboldali) jellemzőket megvalósítva lehet szert tenni valamiféle alapfokon a tanítások esszenciája realizációjának képességére... Szinte önmagunkban, sőt önmagukként hordva" azokat. E megállapítás előtt az író megjegyzi: Evolát „alapvetően érdekelte a szellemi tanítások életbeni alkalmazásának kérdésköre; annak a problémája, milyen általános jellemzőket és kondíciókat kell meghaladni, hogy legalábbis lehetőségekkel rendelkezzünk arra, hogy a megismert doktrínák, szemléleti módok, mitikus alakok vagy kozmológiák ne csupán elvont, életben meghazudtolt üres tudássá váljanak, hanem a maguk valóságában legyenek tapasztalhatóvá vagy megvalósítottá".

Ily módon – a szerző véleménye szerint – a „szellemivé válás" elvének, a szellemi lényeg vagy „mag" megvalósításának a „héja" volt Evolánál a politika. Illetve – ezt megelőzően – a jobboldaliság kimunkálása azoknak a modern megkötöttségeknek a felszámolása, amelyek lehetetlenné teszik, hogy a vallások és hagyományok minőségeit valóban megismerjük. Rendkívül érdekes gondolat ez. A szerző által idézett egyik művében Evola ezt írja: „Az ember nemcsak a szemlélődés, de a cselekvés által is képes túllépni egyéni lehatároltságán, és részesévé válni a természetfölötti valóságnak." Olyanokról is beszél, „akikben az egykori végcél immár eszközként jelenik meg", és akikről az író azt mondja, szavaik és politikájuk „egyszerre jelképes és konkrét". A politikaiság szellemiségük „alkalmazása, vehiculuma, kiterjesztési formája és továbbélési lehetősége".

A szerző értekezése elején – bemutatva, milyen hibákat nem követett el Evola – a mai szellemi köröket az Egyesült Államok és a Szovjetunió párhuzamára vezeti vissza, két alaptípust különböztetve meg bennük, melyekben e történelmi kettősség ma is tovább él. Van egyrészt az üres tudósi igényesség kapitalisztikus professzionalizmusa (dilettáns professzionalizmus), másrészt pedig a neospiritualizmus népszerű társadalmi formáinak igénytelensége (dilettáns amatörizmus). A szerző szerint ezen a két pilléren nyugszik minden modern szellemiség. A két formát a maga részéről „egylényegűnek" tekinti, „egyazon harapófogó két szárának" (Evola), melyek a szellemiség igazi és eredeti formái körül bezárulnak. Céljuk, különbözőségük látszata ellenére, közös: a tradicionális szellemiség formáinak elnyomása.

Úgy tűnik, a vizsgált mű felfogása szerint a szellemiség eredeti formája a szellemi középpont elfoglalása. A szellemiség centrális állapotára való redukció, az azzal való identifikáció. A „szelleminek lenni" elve, vagyis „belépni a Középpontba, és ott megmaradni". Az, amit a görögök apoteózisnak neveztek. Minden igazi tudás ennek megvalósításából, illetve megközelítéséből fakad.

A politika és a politikaiság elsőrendű, központi funkcióját vizsgálva Evola életművében, *Horváth Róbert* lényegében négy lehetőségre bontható eredményre jut. Végső konklúziója szerint a politika Evolánál „a Középpont elfoglalásának" és „a Középpontban, Középpontként való létezésnek" a rítusa volt. Ezt további három lehetőséggel definiálja: 1. „az elfoglalás eszköze"; 2. „az elfoglaltság kifejezője"; 3. „az elfoglalás fenntartása és megerősítése". Mindezeket a szerző szerint hatalmas, erőteljes, „tradicionális politikai Tudás" igazolja vissza. Azt írja: Evola a politikán „keresztül, amenynyire csak képes volt rá, állandóvá tudta tenni a maga számára a szellemi vezetés, fennhatóság és fensőbbség státusát".

Mindez megdöbbentő és nagyszerű azért, mert amenynyiben mindez megvalósult, Evola olyasmit realizált, mint a nagy misztikusok, csak ő valamiféle erőn és autokratikus tetten keresztül egyesült Istennel.

Az utolsó lapokon a szerző a legfelsőbb, az abszolút, a metafizikai lehetőséget vizsgálja. Szerinte nem állítható Evola minden politikával kapcsolatos lépéséről, hogy „minden esetben közvetlenül ezoterikus – metafizikai liberációra irányuló – céljainak rendelődtek volna alá". A Középpont, a Szellem állapotának elfoglalása azonban a metafizikai önmegvalósítás nélkülözhetetlen előfeltétele. Az alapállás, a „forrás" megvalósítása, amely nélkül „a metafizikalitás lehetetlen ábránd" és „abszurd metafizikáról beszélni". Véleménye szerint „az, amit civilizációnak hívunk, valaha csakis ilyen metafizikai eredetű és metafizikai felszabadulásra irányuló cél körül épült ki".

Olyanok képezték tehát civilizációnk ősformáját, akik elérték a metafizikai felébredést? Az ő maradványaik lennénk?

Mindenesetre, ha áttekintjük a történelem korábbi, nagy civilizációit bemutató könyveket, könnyen arra az eredményre juthatunk, hogy a fejlődés életünk egyik legnagyobb hazugsága. A materialista vívmányokat leszámítva: történelmünket, társadalmi és szellemi életünket a korábbi kultúrákkal összevetve – nem az evolúció, hanem az involúció tapasztalata kíséri életünket. Különösen látványos az involúció akkor, ha a civilizáció alapjait valaha egy Felébredett és az Ő „mágikus vonzásköre" jelentette.

DR. GYÖRGY LAJOS

Szellem és politika: Julius Evola

Egyedülálló gondokozásra valló, bölcseleti színvonalú politikai tanulmány került a kezünkbe 1999 elején. Címe: *A politika funkciója Julius Evola életművében.* Szerzője: *Horváth Róbert.* Vékonyka, egyetlen esszét tartalmazó kiadvány, szép kivitelben (Camelot Kiadó, Budapest, 1998). Két éve jelent meg magyarul J. Evola (1898–1974) *Lázadás a modern világ ellen* című műve, amely felér Spengler főművével, A Nyugat alkonyával, Toynbee többkötetes civilizációtörténetével, Huizinga művei jelentőségével, avagy Guénon munkájáéval *(A modern világ válsága).* A könyv eddig mégsem került arra a helyre, ami azokat a legkiválóbb műveket illeti meg, melyek az emberiség történelme civilizációs és kulturális formáinak tanulságait, dolgunkat könnyítve összefoglalják. Ennek oka az általános közöny mellett három dologban kereshető. Egyrészt, nem vagyunk bőségében ma az értelmi képességeknek. Általában nem vagyunk hajlandóak rá, hogy Evola gondolatmeneteit gondolkozva végigkövessük, pontosan értelmezzük, amit ír. Másrészt, szélső jobboldali kapcsolatai miatt Evola tabu az úgynevezett vezető értelmiség számára. Harmadrészt pedig, a mai jobboldali értelmiség talán túlságosan zárt körökben mozog, s nem hajlandó figyelembe venni Evola őt érintő építő kritikáit. Nem akar vagy nem tud mit kezdeni Evola vallásbölcseletével és spiritualitásával – annak ellenére sem, hogy *Evola gyakorlatilag a szellemiség minden modern és baloldali formája ellen küzdött.*

Az említett szerző tanulmányában nem apellál sem Evola „utolsó tabu" mivoltára, sem a „langyos nemzeti jobboldal" általi mellőzöttségére, melyekkel foglalkozva esetleg bizonyos hírnevet szerezhetett volna magának. Mintha ezek a dolgok nem is léteznének, nagy léptékű, önálló gondolkozással megy a maga feje után. Átfogóan és pontosan bemutatja Evola életművét (5–6, 24–25. l.); megpróbálja sokféle munkáinak módszerét meghatározni (6–10. l.); utána pedig e metódus alapját megtalálni (11–12. l.). Esszéjének körülbelül a felében, ennek a – szerző szerint: „beavatottságon alapuló"[1] – evolai módszernek a politikával való kapcsolatát vizsgálja.

Lényegében azt állítja, hogy miként a vallásoknak is vannak mélyebb, ezoterikus jelentésrétegei, ugyanígy Evola radikális jobboldaliságának szintén ezoterikus értelme *is* van (12–18. l.). (A későbbiekben ezt gondolatgazdag hat oldalon részletezi, olyan szimbólumokkal, mint *Középpont,* a *Középpont elfoglalása,* az *Abszolút kutatása, A harcos feláldozása* stb., továbbá olyan fogalmakkal, mint spiritualitás, metafizika, tradíció stb.)

Nem tagadható, hogy ez a politikai ezoterizmus igen kevés embert érinthet és érinthetett. Létének lehetőségét azonban valóban nem lehet kizárni.[2] Különösen azért, mivel a szerző egészen elkülöníti a modern ezoterizmus – ahogy mondja: „pop-ezoterizmus" – formáitól, valóban új gondolattal gazdagítja a politikai bölcseletet. Noha nem foglalkozik történeti kérdésekkel, mindezen törekvés vagy lehetőség nagyban megmagyarázhatná olyan szellemi emberek fokozott politika iránti érdeklődését, amilyen például Platón, Tommasso Campanella vagy Dante volt.

A politika centrális és végső szerepének Julius Evola életművében a szerző ily módon egy teljesen egyedülálló, meglepő funkciót tulajdonít, amiről az Evoláról szóló bőséges nemzetközi irodalomban[3] *eddig még nem szóltak.*

Valóban egészen elgondolkodtató, hogy nagy kaliberű vallásbölcseleti művek – hermetikáról, buddhizmusról, tantrizmusról stb. szóló könyvek – mellett Evola miért tulajdonított fontos jelentőséget a politikai elméletnek, ráadásul egy radikális („ultra") jobboldaliságnak? Hiszen ez egészen páratlan, a valláskutatók között senki ilyen nem volt a tudomásunk szerint.

Evola álláspontja a következő: A teológiai fogalmak vagy például a mítoszok szereplői *tudatállapotok, létminőségek* szimbólumai. A mai kutatóknál a hősök, istenek, segítő angyalok, sőt maga az Istenség is csak elvont módon megközelített, „életben meghazudtolt" gondolati valóságok. Így a szerző szerint: *„politikai és egzisztenciális orientációban Evola azoknak a pontos jellemzőit adta meg, akik szorosabban szellemi tematikájú műveinek tartalmait nemcsak leírásokként kezelhetik, hanem megvalósításukra is képességeket szerezhetnek. Ezeket a* [politikai, Evolánál „tradicionális" jobboldali] *jellemzőket megvalósítva lehet szert tenni valamiféle alapfokon a tanítások esszenciája realizációjának képességére... Szinte önmagukban, sőt önmagukként hordva"* a különböző tanítások, jelképek lényegét. E megállapítás előtt az író megjegyzi: Evolát *„alapvetően érdekelte a szellemi tanítások életbeni alkalmazásának kérdésköre; annak a problémája, milyen általános jellemzőket és kondíciókat kell meghaladni, hogy legalábbis lehetőségekkel rendelkezzünk arra, hogy a megismert doktrínák, szemléleti módok, mitikus alakok vagy kozmológiák ne csupán elvont... üres tudássá váljanak, hanem a maguk valóságában legyenek tapasztalhatóvá vagy megvalósítottá".* Evola *„mindazon valóságok, kozmikus princípiumok és szintek, szellemi állapotok és mitikus személyek benső jelentéseit, belső megfeleléseit és oldalait is birtokolta, amik és akik*

(Siddhártha, Parashuráma, Kalki és mások) a hagyománykutatások különböző formáiban mára szimpla, fogalmi, mesés, absztrakt és már-már unott »elgondolásokként« jelentkeznek."

Ily módon a szerző véleménye szerint a szellemivé válás elvének, más szóval a szellemi lényeg vagy mag megvalósításának a „héja" volt Evolánál a politika, illetve ezt megelőzően a jobboldaliság kimunkálása azoknak a modern megkötöttségeknek a felszámolása, amelyek lehetetlenné teszik, hogy a vallások és hagyományok minőségeit *valóban* megismerjük. Rendkívül érdekes gondolat ez. Egyik, a szerző által idézett művében Evola azt írja, *„az ember nemcsak a szemlélődés, de a cselekvés által is képes túllépni egyéni lehatároltságán, és részesévé válni a természetfölötti valóságnak"*. Olyanokról is beszél, *„akikben az egykori végcél immár eszközként jelenik meg"*, s akikről az író azt mondja, szavaik és politikájuk *„egyszerre jelképes és konkrét"*. A politikaiasság *szellemiségük* „alkalmazása", „vehiculuma", „kiterjesztési formája" és „továbbélési lehetősége".

Meglehetősen elgondolkodtató az is, amikor értekezése elején (bemutatva, hogy Evola milyen hibákat nem követett el[4]), a *mai* szellemi köröket az Egyesült Államok és a Szovjetunió párhuzamára vezeti vissza, két alaptípust különböztetve meg bennük, melyekben ezen elmúlt történelmi kettősség ma is tovább él. Van egyrészt az üres tudósi „igényesség" kapitalisztikus professzionalizmusa („dilettáns professzionalizmus" [Amerika]), másrészt pedig a neo-spiritualizmus népszerű társadalmi formáinak igénytelensége („dilettáns amatőrizmus" [Szovjetunió]). A szerző szerint ezen a két pilléren nyugszik *minden modern szellemiség*. A kettőt így a maga részéről „egylényegűnek" tekinti, „egyazon harapófogó két szárának" (Evola), amely a szellemiség igazi és eredeti formái körül bezárul. Céljuk, különbözőségük látszata ellenére közös: a tradicionális szellemiség formáit elnyomni.

Úgy tűnik, hogy a vizsgált mű felfogása szerint a szellemiség eredeti formája a szellemi középpont elfoglalása. A *szellemiség* centrális állapotára való redukció, az azzal való identifikáció: a „szelleminek lenni" elve, vagyis a „belépni a Középpontba és ott megmaradni". Azon cél, amit a görögök *apoteózis*nak neveztek. Minden igazi Tudás ennek megvalósításából illetve megközelítéséből fakad.

A politika és a politikaiasság elsőrendű, központi funkcióját vizsgálva J. Evola életművében Horváth Róbert lényegében négy lehetőségre bontható eredményre jut. *Végső konklúziója szerint a politika Evolánál „a Középpont elfoglalásának" és „a Középpontban, Középpontként való létezésnek" a rítusa volt.* Ezt további három lehetőséggel definiálja: 1. az elfoglalás eszköze, 2. az elfoglalás kifejezője, 3. az elfoglalás fenntartása és megerősítése. Mindezeket a szerző szerint hatalmas, erőteljes tradicionális politikai Tudás igazolja vissza. Azt írja: *Evola a politikán „keresztül, amennyire csak képes volt rá, állandóvá tudta tenni a maga számára a szellemi vezetés, fennhatóság és fensőbbség státuszát és igényét. Némely rendelkezés, alkalmazás és tudás valóban olyan tökéletes nála, hogy nem származhat másból, mint a ... Centrum szellemi státuszából és az ahhoz elválaszthatatlanul tartozó metafizikai tudásból."*

Végül, az utolsó lapokon a szerző a legfelsőbb, az abszolút, a *metafizikai* lehetőséget vizsgálja. Kimondja, hogy szerinte nem állítható Evola minden politikával kapcsolatos lépéséről az, hogy „minden esetben közvetlenül ezoterikus – metafizikai liberációra irányuló – céljainak rendelődtek volna alá". A Középpont, a Szellem állapotának elfoglalása azonban a metafizikai önmegvalósítás nélkülözhetetlen feltétele; az alapállás, a forrás megvalósítása, amely nélkül a metafizikalitás lehetetlen ábránd, és abszurd *metafizikáról* beszélni. A Középpont nélkül nem érhető el a Legfelsőbb Középpont vagy Pólus. Véleménye szerint *„az, amit civilizációnak hívunk, valaha csakis ilyen metafizikai eredetű és metafizikai felszabadulásra irányuló cél körül épült ki"*.

Olyanok képezték tehát civilizációink ősformáját, akik elérték a metafizikai felébredést? Az Ő maradványaik lennénk?

*

Nagy örömünkre szolgál, hogy ezt az Evola egyik jelentős politikai művének (*Orientációk*, Stella Maris Kiadó, Bp., 1998) előszavaként néhány részletében már olvasott tanulmányt immáron teljes terjedelmében is elolvashattuk. Kétségtelenül eszköz ugyanis ahhoz, hogy a magyarországi jobboldal szélesebb keretek között gondolkozzon és tartsa fenn jobboldaliságát.

Dr. György Lajos

Jegyzetek

[1] Evola fiatalon egy *hermetikus* beavatási iskolához csatlakozott (11. l.). A szerző azonban azt mondja, kimagasló emberek számára lehetőség van „egy irányvonal jóval korábbi, sokkal mélyebb szellemi gyökerei feltámasztására is" (12. l.). Úgy tűnik, hogy Evolát – noha a beavatás *„reguláris"* jellegzetességét fontosnak tartja – az utóbbi esethez sorolja. Egyik kérdésünk, hogy vajon az író szerint ezt a lehetőséget célozzák meg a „tradicionális szerzők"?

[2] A tanulmány szerkezete értelmében e „politikai ezoterizmus" csakis azok útja lehet, akik *legalább egy* spirituális hagyomány tradicionális formáját megismerték, és a szellemiség hagyományos, magas *formái és céljai* tekintetében pontos, széles körű *elméleti előkészületek*et folytattak (Ld. 17. l., 1. bekezd.)

[3] Evola nagyságát mutatja a róla írt könyvek sokasága. Csak a nagyobb műveket soroljuk:

Julius Evola, le visionnaire foudroyé (Válog.), Copernic, Párizs, 1977; *Omaggio a Julius Evola* (Válog.), Volpe, Róma, 1973; *Testimonianze su Evola* (Válog.), Mediterranee, Róma, 1985; Gianfranco De Turris: *Elogio e difesa di Julius Evola,* Mediterranee, Róma, 1997; Adriano Romualdi: *Julius Evola: l'uomo e l'opera,* Volpe, Róma, 1968 (franciául is); Renato Del Ponte: *Evola e il magico „Gruppo di Ur",* Sear, Borzano, 1994; Elisabetta Valento: *Homo faber (Julius Evola fra arte e alchimia),* Fondazione J. E., Róma, 1994; Pablo Echaurren: *Evola in Dada,* Settimo Sigillo, Róma, 1994; Roberto Melchionda: *Il volto di Dioniso (Filosofia e arte in Julius Evola),* Basaia, Róma, 1984; Antimo Negri: *Evola e la filosofia,* Spirali, 1988; A. Colla–C.Terracciano–O. Vecchio: *Tradizione e/o nichilismo?,* Barbarossa, Saluzzo, 1988; Philippe Baillet: *Julius Evola e l'affermazione assoluta (Introduzione all'opera di Evola),* Ar, Padova, 1978; Claudio Mutti: *Julius Evola sul fronte dell' Est,* All'insegna del Veltro, Parma, 1998; Gian Franco Lami: *Introduzione a Julius Evola,* Volpe, Róma, 1980; Gianni Ferracuti: *Julius Evola,* Il Cerchio, 1984; Marcello Veneziani: *Julius Evola tra filosofia e tradizione,* Ciarrapico, 1984; Sandro Consolato: *Evola il buddhismo,* Sear, Borzano, 1995; Piero Di Vona: *Evola–Guénon–Di Giorgio,* Sear, Borzano, 1993.

[4] Evola „nemcsak a spiritualizmus hamis modern formáitól, hanem a tartalmatlan tudományoskodástól is mentes" (10. l.).

Gorkij az ablaknál áll

A jó lassan történik.
A rossz gyorsan, állandóan.

Gorkij az ablaknál áll, nézi a jövendőt.
Keserű. Imént írta meg levelét J. P. Peskovának,
1904. július 11-e van. Gorkij levert, mert a lassan
történő jóban, szűk, fekete keretben távozott a barát,
a drámaíró Anton Csehov kedves arca. Gorkijt Csehov
temetése mélyen felkavarta, a Miklós-pályaudvartól
a Művész Színházig kanyargó többezres tömegben
először legyintette arcul az emberekből áradó,
számára ellenséges erő.

A jó lassan történik.
A rossz gyorsan, állandóan.

Gorkij arról ír feleségének, J. P. Peskovának,
mily leverő hatással volt rá Anton Pavlovics
holttestének osztrigás vagonban történő szállítása
Pétervárra. *Ő, aki úgy irtózott mindentől, ami durva
és ízléstelen;* egy mocskos vagon zötyögtette
az örökkévalóságig szelíd arcát. *E vagonban az orosz
életnek ugyanaz a sekélyessége, kulturálatlansága
jelentkezik, amely Csehovot mindig felháborította.*

A jó lassan történik.
A rossz gyorsan, állandóan.

Gorkij az ablaknál áll, felettese a mérhetetlen,
szürke ég, szívében a szenvedés, amelyet szavakkal
mégis mér. Arra sétálnak a tudat aberrációi, amerre
az emberek. Talán először csalódott a tömegben,
a tudatlanság alávalóságában, s hogy a **représentations
collectives**, a közösségi képzetek megint tévesen
működtek. A munkásosztály megváltója kesereg,
már nem emlékszik az imádságokra, de vagonok
eljövendő sorát látja gördülni sztalini reprezentációkban.

Pardi Anna